

ALL MEANS ALL

Learning Ecosystem:

นิเวศการเรียนรู้เพื่อทุกคน

21

สิงหาคม
2569

 ณ ห้องประชุม Magic 3
โรงแรมมิราเคิล แกรนด์
คอนเวนชัน กรุงเทพฯ

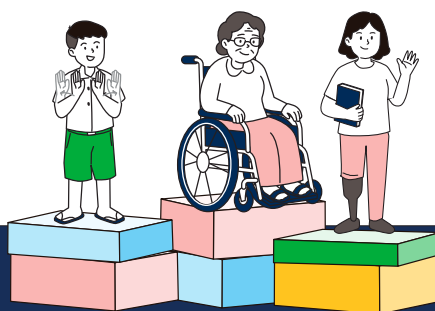

สารบัญ

หน้า

สถานการณ์คนพิการในประเทศไทยกับการสร้างโอกาสที่เท่าเทียม	2
“ALL MEANS ALL” Learning Ecosystem: นิเวศการเรียนรู้เพื่อทุกคน	8
เรื่องเล่าจากคนต้นเรื่อง “จากโอกาส สู่คุณค่าของชีวิต”	16
● “ณแก้ว” เด็กพิเศษที่วิเศษ จากโอกาสทางการศึกษา สู่จุดเริ่มต้นผู้ประกอบการเบเกอรี่	17
● “เยาวลักษณ์ มังคละวงศ์” เมื่อการศึกษาเปลี่ยนชีวิต...จากห้องเรียนสู่โลกการทำงาน	20
● “พาตีเมาะ นิมา” สายใยแห่งการเรียนรู้จากครอบครัวคนพิเศษสู่พลังชุมชนปัตตานี	23
● “นกแก้ว วงษ์ป้อม” กับหลายบทบาทใหม่ และคุณค่าของชีวิตที่ได้รับการยอมรับ...	27
ถักทอขบวนร่วมสร้างนิเวศการเรียนรู้ เพื่อทุกคน(พิการ)ไม่มีใครถูกทิ้งไว้ข้างหลัง	29
● FIND: เชื่อมรัฐต่างหน่วยงาน ช่วยคนพิการได้มากขึ้น	30
● LEARN: สนับสนุนเด็กพิการและเด็กพิเศษเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียม	31
● GROW: “ความพิเศษ” คือพลังในการพัฒนาทักษะอาชีพสู่การพึ่งพาตนเอง	34
● WORK: คนพิการกับโอกาสในการทำงานที่ยั่งยืน	36
● BELONG: จาก “รอ ขอ หวัง” สู่ชีวิตที่เลือกได้อย่างมีศักดิ์ศรี	37
กสศ. กับภารกิจเชื่อมเส้นทางร่วมสร้างนิเวศการเรียนรู้เพื่อทุกคน	40

สถานการณ์คนพิการในประเทศไทย กับการสร้างโอกาสที่เท่าเทียม

"ความพิการ" ไม่ควรเป็น **"ข้อจำกัด"** ของโอกาสในการเรียนรู้ การทำงาน หรือการใช้ชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี แต่ในความเป็นจริง คนพิการจำนวนไม่น้อย ยังคงเผชิญกับข้อจำกัดในการเข้าถึงการศึกษา การพัฒนาทักษะ และโอกาสในการประกอบอาชีพ ขณะที่ความหลากหลายของประเภท และระดับความพิการก็ทำให้ความต้องการของแต่ละคนแตกต่างกัน

การมองเห็น **"คนพิการ"** จึงไม่ควรหยุดอยู่เพียงตัวเลข จำนวนผู้พิการ แต่ต้องมองให้เห็นถึงชีวิต ศักยภาพ และโอกาส ที่แต่ละคนควรได้รับอย่างเหมาะสม ข้อมูลสถานการณ์คนพิการ ในประเทศไทยจึงเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในการทำความเข้าใจว่า วันนี้คนพิการกำลังเผชิญกับอะไร และสังคมยังมีช่องว่างใดที่ต้อง ร่วมกันเติมเต็มเพื่อเปลี่ยนจากการ **"ช่วยเหลือ"** ไปสู่การ **"สร้างโอกาส"** ให้คนพิการสามารถพึ่งพาตนเอง มีอาชีพ มีรายได้ และมีส่วนร่วม ในสังคมได้อย่างเท่าเทียม

จากสถิติข้อมูลคนพิการทั่วประเทศไทย (ณ วันที่ 31 กรกฎาคม 2569) ของกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (พก.) พบว่า มีจำนวนคนพิการ 2,313,227 คน คิดเป็นร้อยละ 3.50 ของประชากรไทย โดยเป็นคนพิการเพศหญิง 1,132,013 คน และเพศชาย 1,181,214 คน แบ่งเป็นช่วงอายุ 0 - 6 ปี จำนวน 11,784 คน กลุ่มอายุ 6 - 15 ปี จำนวน 76,592 คน กลุ่มอายุ 15 - 60 ปี ซึ่งถือเป็นวัยแรงงานจำนวน 801,122 คน (ในจำนวนนี้เป็นคนพิการที่สามารถประกอบอาชีพ ได้เพียงร้อยละ 25.15) และกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 1,423,727 คน โดยพบว่าสัดส่วน

ด้านการศึกษาของคนพิการส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษามากที่สุด รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษา ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ลดลงตามลำดับ¹

ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากยูนิเซฟประเทศไทยที่ระบุว่า ประเทศไทยมีเด็กพิการประมาณ 1 ใน 3 ไม่ได้เรียนหนังสือ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำงานและการมีรายได้เมื่อพวกเขาโตขึ้น โดยจากสถิติพบว่าปัจจุบันมีเพียง 1 ใน 5 ของคนพิการที่ทำงานทำส่วนในเรื่องความยากจน คนพิการมีแนวโน้มที่จะยากจนมากกว่าคนกลุ่มอื่น โดยประมาณร้อยละ 25.6 ของคนพิการชาย และร้อยละ 24.7 คนพิการหญิง ตกอยู่ในกลุ่มประชากรที่ยากจนที่สุด เพราะเมื่อคนพิการต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ ส่งผลให้คนในครอบครัวออกไปหารายได้ได้น้อยลง อีกทั้งค่าใช้จ่ายที่เพิ่มมากขึ้นจากความพิการ ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพชีวิตมากขึ้นตามไปด้วย²

ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า “คนพิการ” เป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยจำนวนไม่น้อย และการสร้างโอกาสให้พวกเขาสามารถใช้ชีวิต เรียนรู้ และประกอบอาชีพได้อย่างเต็มศักยภาพ

จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องออกแบบให้สอดคล้องกับความต้องการที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงวัย หากจำแนกข้อมูลตามประเภทความพิการพบว่า กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุดคือ ความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย จำนวน 1,202,859 คน รองลงมา คือความพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย 451,347 คน ความพิการทางการเห็น 169,364 คน ความพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม 166,712 คน และความพิการทางสติปัญญา 148,486 คน นอกจากนี้ ยังมีผู้ที่มีความพิการทางการเรียนรู้ 20,118 คน ความพิการทางออทิสติก 32,605 คน และผู้ที่มีความพิการมากกว่า 1 ประเภท หรือความพิการซ้อน จำนวน 121,736 คน

ตัวเลขเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า “ความพิการ” ไม่ได้มีรูปแบบเดียว และข้อจำกัดในการดำเนินชีวิตของแต่ละคนก็แตกต่างกัน การออกแบบระบบการศึกษา การจ้างงาน บริการสาธารณะ และการสนับสนุนทางสังคม จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงความหลากหลายของคนพิการเป็นสำคัญ

¹<https://dep.go.th/images/uploads/files/Dashboard072569.pdf> (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ)

²<https://www.facebook.com/share/p/1DkRy1vxZy/>

สถานการณ์คนพิการในประเทศไทย

หญิง

1,132,013 คน
ร้อยละ 48.94

2,313,227 คน
ร้อยละ 3.50 ของประชากรไทย

ชาย

1,181,214 คน
ร้อยละ 51.06

กลุ่มอายุ

วัยแรกเกิด 0-6 ปี
11,784 คน
ร้อยละ 0.51

วัยเด็ก 6-15 ปี
76,592 คน
ร้อยละ 3.31

วัยแรงงาน 15-60 ปี
801,122 คน
ร้อยละ 34.63

สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป
1,423,727 คน
ร้อยละ 61.55

ประเภทของคนพิการ

พิการทางการเห็น
169,364 คน
ร้อยละ 7.32

พิการทางการได้ยิน/
สื่อความหมาย
451,347 คน
ร้อยละ 19.51

พิการทางการเคลื่อนไหว/
ทางร่างกาย
1,202,859 คน
ร้อยละ 52

พิการทางจิตใจ/
พฤติกรรม
166,712 คน
ร้อยละ 7.21

พิการทางสติปัญญา
148,486 คน
ร้อยละ 6.42

ความพิการทางการเรียนรู้
20,118 คน
ร้อยละ 0.87

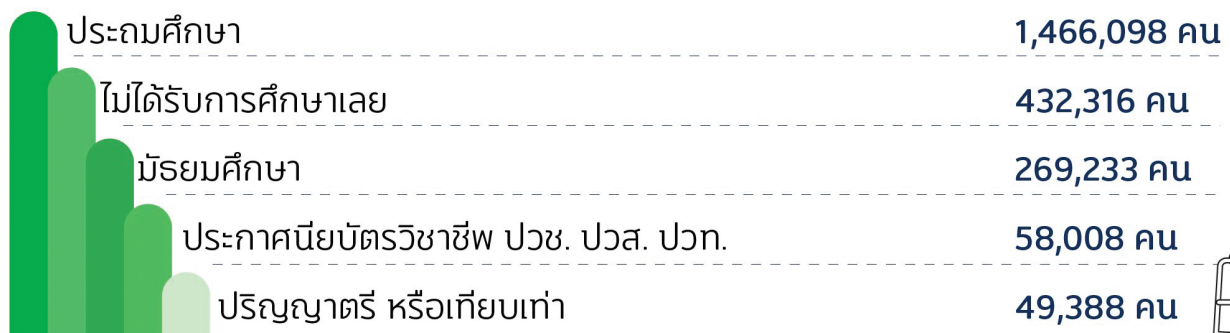

ความพิการทางออกัสติก
32,605 คน
ร้อยละ 1.41

พิการมากกว่า 1 ประเภท
(พิการซ้อน)
121,736 คน
ร้อยละ 5.26

5 อันดับแรก สถานการณ์การศึกษาของคนพิการในประเทศไทย

ที่มา: กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (ข้อมูล ณ 31 ก.ค. 2569)

สถานการณ์แรงงาน

คนพิการวัยทำงาน
ทั่วประเทศ
801,122 คน

 ไม่ได้ประกอบอาชีพ
342,509 คน
ร้อยละ 42.75

 พิจารณาไม่สามารภ
ประกอบอาชีพได้
255,163 คน
ร้อยละ 31.85

 ประกอบอาชีพ
201,497 คน
ร้อยละ 25.15

 ไม่ประสงค์ให้ข้อมูล
ด้านอาชีพ
1,953 คน
ร้อยละ 0.24

สถิติการจ้างงานคนพิการในสถานประกอบการและหน่วยงานของรัฐ

มาตรา 33
การจ้างงานคนพิการ
สถานประกอบการและหน่วยงานรัฐ
ต้องรับคนพิการที่สามารถทำงาน
ได้เข้าทำงานในสถานประกอบการ
โดยเป็นไปตามกฎหมาย
ว่าด้วยคุ้มครองแรงงาน

มาตรา 34
การส่งเงินเข้ากองทุนฯ
นายจ้างหรือเจ้าของ
ส่งเงินเข้ากองทุน
ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต
คนพิการเป็นรายปี

มาตรา 35
การส่งเสริมอาชีพให้คนพิการ
นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการ
ให้สัมปทานตามมาตรา 35
โดยยื่นขอใช้สิทธิต่อกรมจัดหางาน
หรือจัดหางานจังหวัดที่สำนักงานใหญ่
ของสถานประกอบการตั้งอยู่

**การจ้างงานคนพิการ
ในหน่วยงานรัฐ
3,631 คน**

ปี 2569

สถานประกอบการ
ต้องจ้างงานคนพิการ
70,380 คน

มาตรา 33
จำนวน 38,962 คน
ร้อยละ 57

มาตรา 34
จำนวน 11,255 คน
ร้อยละ 17

มาตรา 35
จำนวน 17,725 คน
ร้อยละ 26

ยังต้องจ้างเพิ่ม
2,438 คน
ร้อยละ 3.46

3 อันดับแรก คนพิการที่ได้รับการจ้างงาน

มาตรา 33

- ① ความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย **23,571 คน**
- ② ความพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย **8,544 คน**
- ③ ความพิการทางสติปัญญา **3,037 คน**

มาตรา 35

- ① ความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย **9,075 คน**
- ② ความพิการทางการมองเห็น **2,813 คน**
- ③ ความพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย **2,302 คน**

ประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ
ตามประกาศ
กระทรวงการพัฒนาสังคม
และความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) พศ. 2568
มี 7 ประเภท ดังนี้

1. ความพิการทางการมองเห็น
2. ความพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย
3. ความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย
4. ความพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม
5. ความพิการทางสติปัญญา
6. ความพิการทางการเรียนรู้
7. ความพิการทางออทิซึม

ที่มา: <https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/97583.pdf>

ประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ
ตามประกาศ
กระทรวงศึกษาธิการ
พ.ศ. 2552
มี 9 ประเภท ดังนี้

1. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น
2. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
3. บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
4. บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหว หรือสุขภาพ
5. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้
6. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา
7. บุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรม หรืออารมณ์
8. บุคคลออทิซึม
9. บุคคลพิการซ้อน

สถานการณ์ด้านการศึกษาของคนพิการยังสะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำที่ต้องได้รับการแก้ไข โดยข้อมูล 5 อันดับแรกระบุว่า คนพิการที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวน 1,466,098 คน ขณะที่คนพิการที่ไม่ได้รับการศึกษาเลย 432,316 คน รองลงมา คือระดับมัธยมศึกษา 269,233 คน ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ปวช./ปวส./ปวท. 58,008 คน และระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า 49,388 คน

การที่ยังมีคนพิการจำนวนมากไม่ได้รับการศึกษา สะท้อนว่าอุปสรรคของการเข้าถึงการเรียนรู้ไม่ได้จบลงเพียงการเปิดโอกาสให้เข้าเรียน แต่ยังเกี่ยวข้องกับการออกแบบนิเวศการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความแตกต่างของผู้เรียน ทั้งด้านร่างกาย การสื่อสาร สภาพแวดล้อม และรูปแบบการเรียนรู้

จากการศึกษา สู่อโอกาสในการมีงานทำ

สำหรับคนพิการวัยแรงงานทั่วประเทศ มีจำนวน 801,122 คน โดยข้อมูลด้านสถานการณ์แรงงานพบว่า มีคนพิการที่ไม่ได้ประกอบอาชีพจำนวน 342,509 คน ขณะที่ผู้ที่ประกอบอาชีพมีจำนวน 201,497 คน และยังมีผู้ที่ไม่ประสงค์ให้ข้อมูลด้านอาชีพอีก 1,953 คน รวมถึงผู้พิการที่ไม่สามารถประกอบอาชีพได้จำนวน 255,163 คน สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การมีศักยภาพ

ในการทำงานเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ หากคนพิการยังไม่สามารถเข้าถึงสถานที่ทำงาน เครื่องมือ เทคโนโลยี การฝึกทักษะ หรือสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงานได้อย่างเหมาะสม โดยการส่งเสริมการจ้างงาน มีมาตรการสำคัญตามมาตรา 33 มาตรา 34 และมาตรา 35 ดังนี้

มาตรา 33 การจ้างงานคนพิการ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 มาตรา 33 กฎหมายระบุให้นายจ้าง หรือเจ้าของสถานประกอบการและหน่วยงานของรัฐ ที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 100 คนขึ้นไป ให้รับคนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการทำงานได้ ไม่ว่าจะอยู่ในตำแหน่งใด เข้าทำงานในอัตราส่วน 100:1

มาตรา 34 ส่งเงินเข้ากองทุน นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการที่ไม่ได้รับคนพิการเข้าทำงาน ตามที่กำหนด ให้ดำเนินการส่งเงินเข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการตามค่าแรงขั้นต่ำของประเทศ (ค่าแรงขั้นต่ำ X 365 วัน X จำนวนคนพิการที่ไม่ได้รับเข้าทำงาน) โดยต้องยื่นแบบรายงานไม่เกิน 31 มีนาคม ของทุกปี หากนำส่งเงินเข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการล่าช้า หรือส่งไม่ครบ นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการจะต้องเสียดอกเบี้ยร้อยละ 7.5 ของเงินที่ค้างส่งต่อปี

มาตรา 35 จัดส่งเสริมอาชีพ นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการที่ไม่ประสงค์จะรับคนพิการเข้าทำงานตามมาตรา 33 และไม่ประสงค์จะส่งเงินเข้ากองทุนฯ ตามมาตรา 34 สามารถให้การส่งเสริมอาชีพในรูปแบบอื่น ๆ โดยสิทธิตามมาตรา 35 คือ สัมปทาน ได้แก่ การจัดสถานที่จำหน่ายสินค้าหรือบริการ การจัดจ้างเหมาช่วงงานหรือจ้างเหมาบริการ การจัดให้มีอุปกรณ์/สิ่งอำนวยความสะดวก การฝึกงาน การจัดให้มีบริการล่ามภาษามือ การให้ความช่วยเหลืออื่นใดแก่คนพิการหรือผู้ดูแลคนพิการ โดยสิทธิประโยชน์ที่นายจ้างหรือสถานประกอบการได้รับคือ สถานประกอบการที่ถูกจ้างไม่เกิน 100 คน แต่ดำเนินการจ้างคนพิการ หรือจ้างคนพิการเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด สามารถลดหย่อนภาษีได้เป็น 2 เท่า ส่วนสถานประกอบการที่จ้างคนพิการเกินกว่าร้อยละ 60 ของลูกจ้างทั้งหมด + ระยะเวลาการจ้างงานเกิน 180 วัน สามารถลดหย่อนภาษีได้เป็น 3 เท่า³

โดยข้อมูลระบุว่า มีคนพิการที่ได้รับการจ้างงานในหน่วยงานภาครัฐจำนวน 3,631 คน ขณะที่ในปี 2569 มีสถานประกอบการที่ต้องจ้างงานคนพิการจำนวน 70,380 คน แบ่งเป็น มาตรา 33 จำนวน 38,962 คน มาตรา 34 จำนวน 11,255 คน และมาตรา 35 จำนวน 17,725 คน โดยยังมีจำนวนที่ต้องจ้างเพิ่มอีก 2,438 คน เมื่อพิจารณา 3 อันดับแรกของคนพิการที่ได้รับการจ้างงานพบว่า ในมาตรา 33 กลุ่มที่ได้รับการจ้างงานมากที่สุดคือคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย จำนวน 23,571 คน รองลงมาคือความพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย 8,544 คน และความพิการทางสติปัญญา 3,037 คน ส่วนมาตรา 35 กลุ่มที่ได้รับการจ้างงานมากที่สุดคือ คนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย จำนวน 9,075 คน รองลงมาคือความพิการทางการเห็น 2,813 คน และความพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย 2,302 คน

ข้อมูลสถานการณ์คนพิการในประเทศไทยจึงไม่ได้สะท้อนเพียงจำนวนของคนพิการเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงโจทย์สำคัญของสังคมไทยในการสร้างระบบที่ทำให้คนพิการสามารถเข้าถึงการศึกษา การพัฒนาทักษะ การประกอบอาชีพ และการมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่างเหมาะสม

การสร้างโอกาสให้คนพิการจึงไม่ควรมองเพียงการช่วยเหลือหรือสงเคราะห์ แต่ควรมองเห็นถึงศักยภาพ ความสามารถ และความต้องการเฉพาะของแต่ละคน ตั้งแต่ช่วงวัยเด็ก วัยเรียน ไปจนถึงวัยแรงงานและผู้สูงอายุ

เพราะท้ายที่สุดแล้ว การลดความเหลื่อมล้ำไม่ได้หมายถึงการทำให้ทุกคนได้รับสิ่งเดียวกัน หากแต่คือการทำให้แต่ละคนได้รับโอกาสและการสนับสนุนที่เหมาะสมกับศักยภาพและข้อจำกัดของตนเอง เพื่อให้คนพิการสามารถกำหนดชีวิตของตนเอง มีรายได้ มีอาชีพ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี

³กองทุนและส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

"ALL MEANS ALL" Learning Ecosystem

ความพิการ อาจเกิดขึ้นได้กับทุกคน...

เพราะมนุษย์ทุกคนล้วนมีโอกาสเสี่ยงต่อการเป็นคนพิการได้ในทุกช่วงชีวิต แม้ไม่ได้พิการตั้งแต่กำเนิด แต่ก็อาจพิการได้ ไม่ว่าจะจากอุบัติเหตุ โรคภัยไข้เจ็บ หรือความเสื่อมของร่างกายตามช่วงวัย ดังนั้น สังคมต้องไม่มอง "คนพิการ" เป็นคนกลุ่มน้อย แต่ควรให้ความสำคัญต่อการมีโครงสร้างและระบบนิเวศทางสังคมที่เอื้อ และเป็นมิตรกับคนพิการให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างสะดวก เสมอภาค และเท่าเทียม

โดยเฉพาะเรื่องของการศึกษาและการประกอบอาชีพ... "ALL MEANS ALL" Learning Ecosystem นิเวศการเรียนรู้เพื่อทุกคน จึงเป็นประเด็นสำคัญที่กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) และหน่วยงานภาคีเครือข่ายให้ความสำคัญ เพราะโอกาสใหม่ ๆ ของชีวิตและการเรียนรู้ไม่ควรจบลงเพียงเพราะความพิการ การสร้างระบบนิเวศที่ยืดหยุ่น ครอบคลุม และเปิดกว้าง จึงไม่ใช่แค่เรื่องของครูหรือโรงเรียน แต่ต้องเป็นความร่วมมือในการส่งต่อนิเวศการเรียนรู้ของทุกภาคส่วน เพื่อเปลี่ยน "ข้อจำกัด" ให้กลายเป็น "โอกาส" สำหรับทุกคนอย่างแท้จริง

จากสถิติข้อมูลคนพิการทั่วประเทศไทย (ณ วันที่ 31 กรกฎาคม 2569) ของกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (พก.) พบว่า มีจำนวนคนพิการ 2,313,227 คน คิดเป็นร้อยละ 3.50 ของประชากรไทย โดยแบ่งเป็นช่วงอายุ 0 - 6 ปี จำนวน 11,784 คน กลุ่มอายุ 6 - 15 ปี จำนวน 76,592 คน กลุ่มอายุ 15 - 60 ปี ซึ่งถือเป็นวัยแรงงานจำนวน 801,122 คน และกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 1,423,727 คน โดยพบว่าสัดส่วนด้านการศึกษาศึกษาของคนพิการส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษามากที่สุด รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษา ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ลดลงตามลำดับ⁴ ทั้งยังมีคนพิการอีกจำนวนหนึ่งที่เข้าไม่ถึงโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ชีวิตด้วยเหตุปัจจัยต่าง ๆ ขณะที่สถิติข้อมูลทางการศึกษา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2569 ในภาพรวมของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) มีจำนวนนักเรียนพิการเรียนร่วมจำนวน 327,366 คน⁵

ทั้งนี้ “เด็กและเยาวชนพิการ” ซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มเปราะบางที่มีความเสี่ยงสูงต่อการหลุดออกจากระบบการศึกษา โดยข้อมูลจากการบูรณาการฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานและจากการลงพื้นที่ติดตามเด็กและเยาวชน ภายใต้การขับเคลื่อนนโยบาย Thailand Zero Dropout Plus (TZD⁺) พบว่า ประเทศไทยมีเด็กและเยาวชนอายุ 3 – 18 ปี ที่ไม่มีชื่ออยู่ในระบบการศึกษาจำนวน 603,095 คน ในจำนวนนี้มีเด็กและเยาวชนที่มีความพิการ จำนวน 15,896 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 3 ของเด็กนอกระบบการศึกษาทั้งหมด และข้อมูลยังพบว่า กว่าครึ่งของเด็กและเยาวชนพิการนอกระบบการศึกษาเป็นกลุ่มอายุ 15 – 18 ปี จำนวน 8,746 คน รองลงมา

คือกลุ่มอายุ 7 – 15 ปี จำนวน 6,711 คน โดยประเภทความพิการที่พบมากที่สุด ได้แก่ ความพิการ ทางสติปัญญา ความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย และภาวะออทิสติก ซึ่งตัวเลขดังกล่าว สะท้อนความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาระบบค้นหา ติดตาม และส่งต่อความช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ⁶

โดยปัจจุบัน คณะอนุกรรมการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาหรือการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น Thailand Zero Dropout Plus (TZD⁺) มีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานเพื่อแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา พร้อมเห็นชอบแนวทางการยกระดับการดูแลเด็กและเยาวชนพิการให้เข้าถึงการศึกษาและสิทธิขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง โดยเป็นการบูรณาการความร่วมมือระหว่างกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (พก.) สำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ (สศศ.) กระทรวงศึกษาธิการ และกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) เพื่อเชื่อมโยงฐานข้อมูล ค้นหา ติดตาม และจัดทำแผนดูแลรายกรณี (Care Plan) สำหรับเด็กและเยาวชนที่มีความพิการ ทั้งกลุ่มปฐมวัย กลุ่มนอกระบบการศึกษา และกลุ่มที่อยู่ในระบบการศึกษา แต่มีความเสี่ยงหลุดออกจากระบบ เพื่อให้ได้รับการช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านการศึกษา สุขภาพ และสวัสดิการสังคม โดย กสศ. จะสนับสนุนงบประมาณภายใต้การดำเนินงาน Thailand Zero Dropout Plus (TZD⁺) สำหรับค่าใช้จ่ายในการตรวจวินิจฉัย ประเมินความพิการ และการจัดทำบัตรประจำตัวคนพิการ ในอัตราไม่เกิน 5,000 บาทต่อคน เพื่อช่วยลดอุปสรรคด้านค่าใช้จ่าย และทำให้เด็กและเยาวชนพิการเข้าถึงสิทธิและบริการของรัฐได้มากขึ้น⁷

⁴<https://dep.go.th/images/uploads/files/Dashboard072569.pdf> (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ)

⁵https://www.bopp.go.th/?page_id=11644 (ข้อมูลปีการศึกษา 2569 ในภาพรวม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน)

⁶<https://www.eef.or.th/news-260626/>

⁷<https://www.eef.or.th/news-260626/>

ไม่ควรมีเด็กคนใด ถูกทิ้งไว้ข้างหลัง...

กว่า 8 ปีที่ผ่านมา กสศ. มีการขับเคลื่อนงานเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาให้กับคนทุกกลุ่มและทุกช่วงวัยอย่างเป็นระบบ ทั้งยังให้ความสำคัญกับกลุ่มเด็กและเยาวชนพิการ ตลอดจนประชากรวัยแรงงานซึ่งเป็นครัวเรือนของนักเรียนยากจนพิเศษที่อาจเป็นครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยสมาชิกครัวเรือนไม่เกิน 3,000 บาทต่อคนต่อเดือน หรือเป็นครัวเรือนที่มีภาระพึ่งพิง เช่น มีคนพิการหรือเจ็บป่วยเรื้อรัง เป็นต้น

แม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 ระบุให้รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลา 12 ปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย แต่ข้อเท็จจริงยังมีเด็กกลุ่มหนึ่งที่แม้จะได้เรียนฟรี แต่ความยากจนในระดับที่รุนแรงกว่า ยังเป็นอุปสรรคทำให้ไม่สามารถมาเรียนได้ เช่น ไม่มีค่าครองชีพ ค่าอาหาร ค่าเดินทาง การช่วยเหลือลักษณะนี้จึงยังไม่สามารถแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาได้ จึงนำมาสู่โครงการจัดสรรเงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษแบบมีเงื่อนไข (Conditional Cash Transfer: CCT) หรือทุนเสมอภาค ที่เริ่มต้นในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ตั้งแต่ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 ถึงปัจจุบัน⁸

โดย กสศ. ได้สนับสนุน “เงินอุดหนุนทุนเสมอภาค” แก่นักเรียนยากจนร้อยละ 15 ล่างสุด กลุ่มเป้าหมายประชากรเด็กและเยาวชน อายุ 3 - 14 ปี หรือตั้งแต่ระดับอนุบาล

ถึงมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เป็นักเรียนจากครัวเรือนยากจนและด้อยโอกาสระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในหน่วยงานจัดการศึกษา 6 สังกัด จำนวน 1,392,323 คน ครอบคลุมสถานศึกษากว่า 28,927 แห่งทั่วประเทศ ช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของครัวเรือน และสนับสนุนให้เด็กสามารถมาเรียนได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นสะท้อนว่า การช่วยเหลือที่ตรงเป้าหมายสามารถเปลี่ยนเส้นทางชีวิตของเด็กได้จริง เช่น นักเรียนที่ได้รับทุนเสมอภาคมีอัตราการคงอยู่ในระบบการศึกษาสูงถึงร้อยละ 97.08 การได้รับทุนอย่างต่อเนื่องส่งผลเชิงบวกต่อการพัฒนาทางร่างกายโดยเฉพาะเด็กอายุ 6 - 11 ปี และช่วยเพิ่มอัตราการมาเรียนของเด็กกลุ่มเสี่ยงหลุดออกจากระบบการศึกษา เฉลี่ย 7 - 12 วันต่อภาคเรียน นักเรียนยากจนและยากจนพิเศษที่สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2564 จำนวน 167,989 คน สามารถก้าวเข้าสู่รั้วมหาวิทยาลัยและยืนยันสิทธิ์ผ่านระบบ TCAS68 ได้ถึง 21,079 คน หรือร้อยละ 12.55

เบื้องหลังตัวเลขเหล่านี้ คือโอกาสของเด็กและเยาวชนกว่า 1.39 ล้านคนที่ยังได้เรียนต่อ ยังมีความฝัน และยังมีอนาคตให้ก้าวเดิน และที่สำคัญคือคุณครูจากทั่วประเทศที่เสียสละแรงกายแรงใจ ลงพื้นที่เยี่ยมบ้านและคัดกรองเพื่อช่วยเหลือให้ได้ก้าวเดินต่อไป เพราะความเสมอภาคทางการศึกษาคือการทำให้เด็กทุกคนได้รับโอกาสที่จำเป็นต่อการเดินต่อบนเส้นทางการเรียนรู้ของตนเอง⁹

⁸<https://www.eef.or.th/fund/support-poor-students/>

⁹<https://cct.eef.or.th/posts/book/93a04179-545f-4449-823d-c1b0f5727460>

เด็กและเยาวชนต้องไม่หล่นหาย ระหว่างทาง

อย่างที่กล่าวไปในตอนต้นว่า ความพิการอาจเกิดขึ้นได้กับทุกคน ไม่ว่าในช่วงวัยใดของชีวิต และหนึ่งในปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่ทำลายคือ ปัญหาของเด็กและเยาวชนที่มีความต้องการพิเศษ “ไม่มีโอกาสเข้าถึงการศึกษา” หรือแม้ว่ามีโอกาสเข้าถึงการศึกษาแต่ก็ “ขาดโอกาสเข้าถึงการมีงานทำที่นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี” กสศ. จึงขับเคลื่อน “โครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง สำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ” เพื่อสร้างโอกาสให้เยาวชนอายุ 15 - 24 ปี ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส ได้เรียนต่อสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับในสาขาที่เป็นความต้องการของตลาดแรงงานในประเทศ จังหวัด หรือท้องถิ่น และเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาสายอาชีพให้มีคุณภาพสูง ผ่านการพัฒนานวัตกรรมในการผลิตและพัฒนา นักศึกษาในลักษณะพันธมิตร เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ การศึกษาของประเทศ

ภารกิจหลักของโครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง สำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งเป็นทุนให้เปล่า ที่สนับสนุนต่อเนื่องจนจบการศึกษาระดับ ปวส. (เรียน 2 ปี) แก่ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหวทางการเห็น ทางทางได้ยิน หรือสื่อความหมาย ทางสติปัญญา ทางการเรียนรู้ และออทิสติก ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ซึ่งเป็นการสร้างโอกาสทางการศึกษาสายอาชีพ ให้แก่ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษในการศึกษาต่อสายอาชีพ รวมถึง

การหนุนเสริมสถานศึกษาสายอาชีพให้เข้มแข็งเพื่อเสริมสร้างความพร้อม สู้การมีงานทำ และการพึ่งพาตนเองหลังจากสำเร็จการศึกษา ด้วยแนวคิดหลักคือ สร้าง “ความพิเศษ” เป็น “พลัง” ผ่านการดำเนินงาน ภายใต้กรอบสถานศึกษา 6 ด้านคือ

- 1 ความพร้อม และความเชื่อมั่น
- 2 การจัดแนะแนวและประชาสัมพันธ์ทุนการศึกษา แก่สถานศึกษา
- 3 วิธีการค้นหาและคัดเลือกนักเรียนเข้ารับทุน
- 4 การพัฒนาระบบดูแลความเป็นอยู่และสวัสดิภาพ ของผู้รับทุนให้สามารถเรียนจบตามกำหนดเวลา
- 5 การพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ให้มีคุณภาพสูง
- 6 การส่งเสริมโอกาสการมีงานทำของผู้ที่จะจบการศึกษา

ซึ่งจากการดำเนินโครงการทุนนวัตกรรมฯ สำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ ตลอดปีการศึกษา 2563-2569 มีจำนวน นักศึกษาสะสมทั้งสิ้น 797 คน และมีสถานศึกษาเข้าร่วม 12 แห่ง กระจายตัวอยู่ใน 9 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ ลำปาง หนองคาย อุดรธานี สุรินทร์ นครราชสีมา กรุงเทพฯ และปริมณฑล นครปฐม และชลบุรี

สำหรับปีการศึกษา 2569 โครงการทุนนวัตกรรมฯ สำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ มีนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่จำนวน 254 คน ในสถานศึกษา 9 แห่ง กระจายตัวใน 7 จังหวัด อาทิ วิทยาลัยเทคนิคบางแสน วิทยาลัยเทคโนโลยีดอนบอสโก วิทยาลัย อาชีวศึกษาลำปาง และวิทยาลัยสารพัดช่างอุดรธานี ฯลฯ

โดยสถานศึกษาได้จัดเตรียมการเรียนการสอนในหลักสูตรสาขาวิชาที่ได้รับการรับรองจากหน่วยงานต้นสังกัดหลายด้าน ทั้งด้านอุตสาหกรรม การเกษตร และภาคบริการ เช่น การจัดการงานดอกไม้และงานประดิษฐ์ การจัดการสำนักงาน การตลาด โฆษณาแอปพลิเคชัน ธุรกิจ การพิมพ์ และบรรจุภัณฑ์ คอมพิวเตอร์ กราฟิก เทคโนโลยีธุรกิจดิจิทัล ดิจิทัลกราฟิก วิศวกรรมเครื่องกล ช่างไฟฟ้า เทคนิคการผลิต อุตสาหกรรมเกษตร บริการอาหารและเครื่องดื่ม อาหารและโภชนาการ เป็นต้น

นอกจากนั้น ยังมีการทำงานร่วมกันระหว่างสถานศึกษา และสถานประกอบการ เพื่อสร้างความพร้อมสู่การมีงานทำ เช่น Central Restaurants Group (CRG) และ Café Amazon for Chance โดยบริษัท สานพลัง วิสาหกิจเพื่อสังคม จำกัด เป็นต้น โดยเป็นการทำงานร่วมกับภาคธุรกิจและหน่วยงานรัฐในพื้นที่ ในการบ่มเพาะทักษะอาชีพและการเป็นผู้ประกอบการภายในสถานศึกษา และการทำงานกับภาคีเครือข่ายคนพิการ

ทั้งนี้ ข้อมูลจากการดำเนินงานที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า การลงทุนในทุนการศึกษาสามารถสร้างผลลัพธ์ทั้งในระดับบุคคล และระดับสังคม โดยผลสำรวจการมีงานทำของผู้สำเร็จการศึกษา โครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง 4 รุ่น (ปี 2566) พบว่า มีอัตราการมีงานทำร้อยละ 85.32 และมีรายได้เฉลี่ย 12,563 บาท ต่อเดือน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าพ่อแม่ถึง 4 เท่า โดยรูปแบบการทำงาน หลังสำเร็จการศึกษามีความหลากหลาย ทั้งงานด้านไอที ช่างโรงงาน พนักงานสำนักงาน พนักงานเทคนิค การประกอบอาชีพอิสระ

และงานรับจ้าง สะท้อนว่าการจัดการศึกษาสายอาชีพสามารถเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนเลือกเส้นทางการทำงานที่สอดคล้องกับ ศักยภาพและบริบทของตนเอง

ขณะที่ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจและสังคมจากการลงทุน หรือ SROI ของโครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูงอยู่ที่ 1.875 หมายความว่า การลงทุนดังกล่าว สร้างผลตอบแทนกลับคืนในมิติทางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างมีนัยสำคัญ สำหรับกลุ่มผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ ผลการประเมินยังพบว่า หลักสูตร ปวส. สำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ มีค่า SROI อยู่ที่ 4.134 สูงกว่าหลักสูตรประเภทอื่นในโครงการ สะท้อนให้เห็นถึงความคุ้มค่าของการลงทุนที่สามารถเปลี่ยนโอกาสทางการศึกษาให้กลายเป็นโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว¹⁰

ดังนั้น โครงการทุนนวัตกรรมฯ สำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ ไม่ใช่เพียงแค่การให้ทุนการศึกษา แต่คือการร้อยเรียงความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อเปลี่ยน “ความพิเศษ” ให้เป็น “พลัง” ช่วยให้เยาวชนที่มีความต้องการพิเศษสามารถก้าวข้ามขีดจำกัด เข้าถึงการศึกษา พึ่งพาตนเองได้ ไม่หล่นหายไปจากสังคม ทั้งยังช่วยแก้ปัญหาความยากจนข้ามรุ่นของประเทศไทยในระยะยาว

¹⁰ผลการสำรวจการมีงานทำของนักศึกษาทุน โดยคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

นิเวศการเรียนรู้เพื่อทุกคน

อย่างไรก็ตาม การสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาและหนุนเสริมการเรียนรู้ที่เท่าเทียมให้กับคนพิการไม่ได้จบลงแค่วัยเรียน ในสถานศึกษาเท่านั้น เพราะในความเป็นจริงยังมีเด็กและเยาวชนพิการอีกจำนวนหนึ่งที่หลุดออกจากระบบการศึกษาด้วยปัจจัยข้อจำกัดในชีวิต และบางส่วนไม่สามารถเรียนรู้ในระบบการศึกษาปกติได้

อีกทั้งเมื่อเติบโตเข้าสู่วัยแรงงาน ก็ยังมีคนพิการจำนวนมากที่ต้องเผชิญกับข้อจำกัดในการประกอบอาชีพ หรือโอกาสในการฝึกฝนทักษะสมัยใหม่ และการเข้าถึงอาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง ตลอดจนการเข้าถึงตลาดแรงงาน และการได้รับการยอมรับจากสังคม แม้จะมีระบบการจ้างงานตามกฎหมาย เช่น มาตรา 33 หรือ 34 แต่สถานประกอบการส่วนใหญ่มีอยู่ในเมืองใหญ่ หรือมีตำแหน่งงานเปิดรับเฉพาะคนพิการบางประเภทเท่านั้น คนพิการจำนวนมากจึงกลายเป็นแรงงานนอกระบบ ทำอาชีพรับจ้างทั่วไป ทำการเกษตรตามฤดูกาล หรืองานขายของเล็ก ๆ น้อย ๆ ซึ่งรายได้ไม่แน่นอน ไม่มีสวัสดิการ และขาดความมั่นคงทางอาชีพ

ยิ่งไปกว่านั้นหลายครัวเรือนเกิดภาระพึ่งพิงสูง เนื่องจากครัวเรือนที่มีคนพิการมักมีค่าใช้จ่ายด้านการดูแลสุขภาพขึ้น ขณะเดียวกันสมาชิกในครัวเรือนอาจต้องออกจากงานมาเป็น “ผู้ดูแล” ทำให้รายได้รวมของครัวเรือนลดลง ซึ่งอาจเป็นหนึ่งในสาเหตุของวงจรความยากจนที่ส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่นได้เช่นกัน

จากสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้น ตลอดหลายปีที่ผ่านมา กสศ. จึงมีการสนับสนุน Learning Ecosystem นิเวศการเรียนรู้เพื่อทุกคน ผ่าน “โครงการส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับประชากรวัยแรงงานนอกระบบและครัวเรือนที่มีแนวโน้มกลายเป็นครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น” เพื่อเปิดพื้นที่ให้ภาคีเครือข่ายที่มีประสบการณ์มาร่วมขับเคลื่อนงานในบทบาท “หน่วยจัดการเรียนรู้” โดยมุ่งเน้นและสนับสนุนให้เป็น Change Agent ระดับชุมชน ตำบล หรืออำเภอ ในการส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับประชากรวัยแรงงานนอกระบบและครัวเรือนที่มีแนวโน้มกลายเป็นครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น ซึ่งในปี 2569 มีจุดเน้นสำคัญคือ การทำงานกับ “คนรุ่นใหม่ในพื้นที่” ที่มีศักยภาพในการเรียนรู้หรือปรับตัว มีทักษะหรือประสบการณ์สมัยใหม่ และอาศัยอยู่ในพื้นที่หรือทำงานร่วมกับหน่วยจัดการเรียนรู้ โดยเน้นการทำงานกับผู้ร่วมเรียนรู้ 2 กลุ่มคือ “ประชากรวัยแรงงานนอกระบบผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือผู้ด้อยโอกาส” และ “ผู้ร่วมเรียนรู้ครัวเรือนยากจน” ที่มุ่งเน้นการทำงานลักษณะครัวเรือนยากจนด้วยการใช้ฐานข้อมูลครัวเรือนของแผนงานและโครงการ กสศ. ในการชี้เป้ากลุ่มเป้าหมายครอบครัวของเด็กและเยาวชนกลุ่มขาดแคลนทุนทรัพย์ของ กสศ. อาทิ ครอบครัวของเด็กและเยาวชน Thailand Zero Dropout Plus (TZD+) ครอบครัวของนักเรียนทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง และครอบครัวของนักเรียนทุนเสมอภาค เป็นต้น

ผลการขับเคลื่อนโครงการกว่า 7 ปีที่ผ่านมา โครงการส่งเสริมการเรียนรู้ฯ ได้เกิดเครือข่ายหน่วยจัดการเรียนรู้ที่ยังคงร่วมสร้างระบบนิเวศใหม่ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นเพื่อตอบโจทย์

การมีคุณภาพชีวิตของคนพิการ ผู้ดูแลคนพิการ และครอบครัวคนพิการ กระจายตัวอยู่ทั่วประเทศ อาทิ ศูนย์การเรียนรู้ปัญญาฟาร์มสุข ที่ยกระดับจากหน่วยจัดการเรียนรู้มาเป็นศูนย์การเรียนรู้ปัญญาฟาร์มสุข เพื่อจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นที่ยึดผู้เรียนและครอบครัวเป็นศูนย์กลาง พัฒนาแนวคิด Home-based Learning ให้พ่อแม่เป็น “ผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้” ผ่าน Family Coach และ Family Learning Creator ออกแบบการเรียนรู้รายบุคคลด้วย IEP เชื่อมโยงวิชาชีพชีวิต วิชาการ และวิชาชีพกับการใช้ชีวิตจริง ผ่านแนวคิด Learn and Earn ให้การเรียนรู้ควบคู่กับการสร้างรายได้และความมั่นคงของครอบครัว โดยมุ่งสร้างโอกาสทางการศึกษาและพื้นที่เรียนรู้ที่ทำให้เด็กพิการ ค้นพบศักยภาพและใช้ชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี

ขณะที่ชมรมเพื่อคนพิการจังหวัดเลย ได้เปลี่ยนมุมมอง จาก “การช่วยเหลือ” สู่การมองเห็นศักยภาพและความต้องการ เฉพาะรายบุคคล สร้างโอกาสให้คนพิการได้เรียนรู้ ทดลอง และ ค้นพบว่า “ฉันทำอะไรได้ และฉันอยากทำอะไร” ก่อนพัฒนาไปสู่ ทักษะและงานที่เหมาะสมกับชีวิตจริงใช้ระบบ พี่เลี้ยงและเพื่อนช่วยเพื่อน รวมถึงการออกแบบสภาพแวดล้อมที่ลดข้อจำกัด เพื่อพาคนพิการ จากผู้เรียนไปสู่ผู้ทำงานและผู้สร้างโอกาสให้ผู้อื่น เชื่อม “คนกับงาน” ผ่านการจ้างงานตามมาตรา 35 การประกอบอาชีพ และพื้นที่ ทำงานจริง ที่ไม่ยึดติดกับรูปแบบงานเดียว โดยเป้าหมายสูงสุดคือ เปลี่ยนจาก “รอ ขอ หวัง” สู่การมีสิทธิเลือก มีรายได้พึ่งพาตนเอง และดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีและเท่าเทียม

ส่วนชมรมผู้ปกครองบุคคลออทิสติก จังหวัดปัตตานี ก็เปลี่ยนแนวคิดจาก “รอกการสงเคราะห์” มาเป็นการ “เรียนรู้ร่วมกัน” โดยมองว่าเด็กพิเศษทุกคนมีศักยภาพที่จะเติบโต หากมีสายใย แห่งความเข้าใจโอบอุ้มไว้ โดยออกแบบแผนการเรียนรู้รายบุคคล และครอบครัว เพื่อใช้ทักษะอาชีพเป็นเครื่องมือปรับทัศนคติ พื้นฟู สภาพจิตใจ และพัฒนาศักยภาพคนพิการควบคู่ไปกับผู้ปกครอง จากจุดเริ่มต้นในการใช้อาชีพเป็นเครื่องมือสร้างการเรียนรู้ ได้ขยายผล สู่การจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนสายใยคนพิเศษปัตตานี และชมรม ผู้ปกครองบุคคลออทิสติกอำเภอยะหริ่ง ที่ช่วยสร้างรายได้ ลดรายจ่าย และสร้างกองทุนหมุนเวียน พร้อมทั้งเชื่อมโยงความร่วมมือ จากหน่วยงานท้องถิ่น ภาครัฐ และภาคเอกชนในพื้นที่มาร่วมเป็น “โซ่ข้อกลาง” ของชุมชน ทั้งยังช่วยยกระดับคุณภาพชีวิต ของครอบครัวเปราะบางให้มีอาชีพพึ่งพาตนเองได้ และยืนหยัด ในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรี

หรือตัวอย่างการดำเนินงานของ ศูนย์บริการส่งเสริม ศักยภาพคนหูหนวกจังหวัดเชียงใหม่ ที่ร่วมจัดการเรียนรู้ เพื่อก้าวข้ามข้อจำกัดของสังคมไทยที่มักมองคนพิการเป็นเพียง ผู้รอกการสงเคราะห์ โดยมุ่งเปลี่ยนวิธีคิดใหม่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ ที่เน้นการพัฒนาศักยภาพและการทำงานร่วมกัน เพื่อให้คนพิการ ทางการได้ยิน(หูหนวก)และครอบครัวก้าวสู่อาชีพที่มั่นคงและ พึ่งพาตนเองได้ ด้วยการหนุนเสริมให้ผู้ร่วมเรียนรู้ที่เป็นคนพิการ ทางการได้ยินเข้าสู่เส้นทางการศึกษาจนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

กับ สกร. ในพื้นที่ ควบคู่ไปกับการฝึกทักษะอาชีพ เพื่อสร้างรายได้ พึ่งพาตนเอง และลบความเชื่อเดิมของครอบครัวให้เชื่อมั่นและ มีกำลังใจว่าลูกพิการสามารถเรียนรู้และพัฒนาทักษะเพื่อประกอบอาชีพ ได้มากกว่าการขายสลากกินแบ่งรัฐบาล หากได้รับโอกาสในการศึกษา และเรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทชีวิต

ทั้งยังออกแบบเครื่องมือการเรียนรู้ใหม่ให้ตอบโจทย์ผู้เรียน เช่น เครื่องมือ Business Model Canvas ที่มีการปรับรูปแบบ จากอักษรเป็นภาษาภาพเพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น ส่งเสริมการเรียนรู้ เรื่องการวิเคราะห์รายรับ-รายจ่ายในครัวเรือนเพื่ออุดรอยรั่ว และเรียนรู้ การสร้างรายได้จากอาชีพ โดยมีการหนุนเสริมศักยภาพตามความถนัด และความสนใจ เช่น การทำอาหาร เครื่องดื่ม และส่งเสริมทักษะดิจิทัล ให้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิต ได้อย่างเท่าทัน

กล่าวโดยสรุป การลงทุนด้านการศึกษาและการเรียนรู้ สำหรับคนพิการจึงไม่ใช่เพียงการลงทุนเพื่อสร้างโอกาสให้กับ คนกลุ่มหนึ่ง แต่คือการลงทุนเพื่อเพิ่มศักยภาพของกำลังคนและ เศรษฐกิจไทยในระยะยาว เพราะเมื่อคนพิการได้รับโอกาสในการเรียนรู้

พัฒนาทักษะ และเข้าสู่การทำงานที่เหมาะสมกับศักยภาพ ประเทศจะเปลี่ยนคนจาก “ผู้รับการช่วยเหลือ” ให้เป็น “ผู้สร้างคุณค่า” ทั้งในฐานะแรงงาน ผู้ประกอบการ และสมาชิก ที่มีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ ขณะเดียวกันยังช่วยลดภาระการพึ่งพิง ของครอบครัวและภาครัฐ เพิ่มรายได้ของครัวเรือน และขยายฐาน กำลังแรงงานของประเทศ ดังเช่น บทเรียนจากประเทศออสเตรเลีย ที่ประเมินว่าการเพิ่มการจ้างงานคนพิการสามารถสร้างมูลค่า ให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) ได้มากกว่า 50,000 ล้าน ดอลลาร์ภายในปี 2050¹¹ ดังนั้น หากประเทศไทยสามารถสร้าง “ALL MEANS ALL Learning Ecosystem” ที่เชื่อมตั้งแต่ การค้นหา การศึกษา การพัฒนาทักษะ การมีงานทำ ไปจนถึง การเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างเป็นระบบ การลงทุนในคนพิการ ก็จะไม่ใช่เพียงต้นทุนด้านสวัสดิการ แต่คือการลงทุนในทุนมนุษย์ ที่จะช่วยเพิ่มผลิตภาพ ขยายการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ ลดความยากจน และทำให้การเติบโตของ GDP ไทยเกิดขึ้น บนฐานของการ “ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” อย่างแท้จริง

¹¹<https://www.sbs.com.au/news/article/whats-stopping-australia-from-adding-50b-to-its-gdp-by-tapping-into-this-talent-pool/5ogeylio0>

เรื่องเล่าจากคนต้นเรื่อง "จากโอกาสสู่คุณค่าของชีวิต"

โอกาสทางการศึกษา อาจเป็นเพียงจุดเริ่มต้น
ของการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในชีวิต เมื่อการเรียนรู้เปิดกว้าง
และเข้าใจความแตกต่าง ศักยภาพที่เคยมองไม่เห็นก็มีพื้นที่ให้เติบโต
จากการเรียนรู้ สู่ทักษะอาชีพ การพึ่งพาตนเอง
และการมีตัวตนในสังคม บางคนค้นพบสิ่งที่รัก บางคนก้าวข้ามข้อจำกัด
และบางคนเติบโตจนกลายเป็นผู้ส่งต่อโอกาส

เรื่องราวต่อไปนี้จึงไม่ใช่เพียงเรื่องของ “ผู้ได้รับโอกาส” แต่คือเรื่องราวของคนที่เปลี่ยนโอกาสให้กลายเป็นคุณค่าของชีวิต
ที่เป็นบทสะท้อนให้เห็นว่า เมื่อการเรียนรู้ถูกออกแบบให้เข้าใจความแตกต่างหลากหลาย และมีสังคมที่พร้อมเปิดพื้นที่ให้ทุกคน
ได้แสดงศักยภาพ การเรียนรู้จึงไม่ได้จบแค่วันที่ได้รับวุฒิการศึกษา แต่สามารถต่อยอดไปสู่การมีงานทำ การพึ่งพาตนเอง การได้รับการ
ยอมรับ และการค้นพบคุณค่าของตัวเองในสังคม

คำว่า 'โอกาส' สำหรับเด็กพิเศษ
มีความหมายมากจริง ๆ
มันช่วยเปิดโลก ทำให้น้องได้เห็นอะไรใหม่ ๆ
และได้รู้ว่าตัวเองก็ทำอะไรได้เหมือนกัน

"ณเกล้า" เด็กพิเศษที่วิเศษ จากโอกาสทางการศึกษา สู่จุดเริ่มต้นผู้ประกอบการเบเกอรี่

“น้องณเกล้าคือของขวัญ ไม่ใช่ภาระ”

คำกล่าวของ นางพัชรินทร์ ลิ้มธนาภรณ์ หรือ “หม่อมมาหญิง” คุณแม่ของ “น้องณเกล้า” นายพงษ์ณพัทธ์ ลิ้มธนาภรณ์ ซึ่งเป็นแนวคิดที่หม่อมมาหญิงยึดถือมาตลอดว่า น้องคือ “เด็กพิเศษที่วิเศษ”

สำหรับหม่อมมาหญิง การเลี้ยงลูกคนหนึ่งมีความท้าทายอยู่แล้ว แต่การเลี้ยงเด็กที่มีความต้องการพิเศษทำให้ต้องเรียนรู้มากขึ้น ต้องคอยสังเกตว่าน้องคิดอย่างไร รู้สึกอย่างไร และอะไรคือสิ่งที่เหมาะสมกับน้อง สิ่งที่หม่อมมาหญิงคิดอยู่เสมอคือ วันหนึ่งถ้าครอบครัวไม่ได้อยู่กับน้องแล้ว น้องจะดูแลตัวเองได้ไหม จะอยู่ในสังคมได้หรือเปล่า

เพราะฉะนั้น สิ่งที่ครอบครัวพยายามทำมาตลอด ไม่ใช่การทำทุกอย่างแทนน้อง แต่คือการค่อย ๆ สอนและให้โอกาสน้องได้ลงมือทำด้วยตัวเอง พร้อมกับทำให้น้องรู้ว่าที่บ้านยังเป็น “พื้นที่ปลอดภัย” ของน้องเสมอ ไม่ว่าน้องจะเลือกเดินทางไปทางไหน ครอบครัวก็จะคอยสนับสนุนอยู่ข้าง ๆ

หม่อมมาหญิงพยายามปลูกฝังให้น้องรักการเรียนรู้ ค้นหาสิ่งใหม่ ๆ และพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ เพราะเชื่อว่าความรู้และทักษะจะติดตัวน้องไป ซึ่งจะช่วยให้น้องดูแลตัวเองได้ในวันที่ไม่มีครอบครัวคอยช่วยเหลือเหมือนวันนี้

วันนี้น้องณเกล้าในวัย 20 ปี เริ่มดูแลตัวเองได้มากขึ้น และสิ่งที่ทำให้หม่อมมาหญิงภูมิใจที่สุดอย่างหนึ่งคือ การที่น้องเริ่มรู้แล้วว่าตัวเองชอบอะไร และอยากเดินทางไปทางไหน

เปลี่ยนข้อจำกัด เป็นก้าวสำคัญ ทางการศึกษา

ในอดีต น้องณเกล้าเคยเรียนในโรงเรียนทั่วไป และสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ด้วยเกรดเฉลี่ย 1.98 แต่เมื่อได้มีโอกาสเลือกเรียนในสิ่งที่ตัวเองถนัด น้องณเกล้าจึงตัดสินใจเรียนต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) สาขาอาหารและโภชนาการ โดยได้รับทุนสนับสนุนจากโครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูงสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ กสศ.

การได้เรียนในสายที่มีการลงมือทำจริง ทำให้น้องณเกล้าได้ค้นพบว่าตัวเองเรียนรู้ได้ดีจากการลงมือทำ ได้ทดลอง ได้ผิดพลาด และได้แก้ไขด้วยตัวเอง จากเด็กที่เคยมีผลการเรียนไม่โดดเด่น วันนี้น้องณเกล้าสามารถเรียนจบระดับ ปวส. ด้วยเกรดเฉลี่ย 3.81

สำหรับหม้าม้าหญิง สิ่งที่สำคัญกว่าตัวเลขบนใบเกรด คือ การได้เห็นน้องรู้สึกว่าคุณทำได้ และเริ่มมีความมั่นใจในตัวเองมากขึ้น เพราะหม้าม้าหญิงเชื่อว่า เด็กแต่ละคนมีวิธีเรียนรู้ไม่เหมือนกัน ถ้าให้ออกาสเขาได้ลองทำในสิ่งที่ถนัด บางทีสิ่งที่เราเคยมองว่าเป็นข้อจำกัด ก็อาจจะไม่ใช่ข้อจำกัดอีกต่อไป

ต่อยอดการเรียนรู้ สู่ธุรกิจคุกกี้อบอุ่น "Nakhaw' Cozy Cookies"

“เรียนจบจะได้มีอะไรทานครับ” เป็นคำตอบง่าย ๆ ของน้องณเกล้า เมื่อถูกถามว่าทำไมถึงชอบทำอาหารและเบเกอรี่ น้องชอบทำอาหาร และชอบดูขนมที่กำลังอบอยู่ในเตา โดยเฉพาะเวลาทำคุกกี้ น้องจะสนใจเรื่องขั้นตอนและรายละเอียดต่าง ๆ

จากที่เรียนในวิทยาลัย น้องค่อย ๆ นำมาทดลองทำที่บ้าน ทดลองปรับสูตร และเริ่มทำคุกกี้ขาย จนปัจจุบันมีหลายรสชาติ อาทิ คลาสสิกดับเบิลช็อกโกแลต ช็อกโกแลตมินต์ และชาไทยเลิฟเวอร์ นอกจากการทำเบเกอรี่ น้องณเกล้ายังเริ่มเรียนรู้เรื่องต้นทุน การตั้งราคา และกำไรด้วยตัวเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่หม้าม้าหญิงภูมิใจมาก เพราะจากที่เคยทำตามขั้นตอนในห้องเรียน วันนี้น้องเริ่มคิดเรื่องการทำเป็นอาชีพแล้ว

หม้าม้าหญิงเล่าด้วยความภูมิใจว่า “เมื่อก่อนตอนทดลองทำในชั้นเรียน น้องจะทำขายให้เพื่อนของหม้าม้า ต่อมาก็เริ่มถามหม้าม้าว่า ทำไมเราไม่ทำขายจริงจัง แล้วน้องก็วางแผนนำเงินทุนที่เก็บออมจาก กสศ. ไปซื้ออุปกรณ์ จากที่ตอนแรกไม่มีอะไรเลย ตอนนี้มีทั้งเตาอบ เครื่องนวดแป้ง และพิมพ์ขนมต่าง ๆ”

จากความชอบเล็ก ๆ น้องณเกล้าตั้งชื่อแบรนด์ของตัวเองว่า “Nakhaw' Cozy Cookies”

“ชื่อแบรนด์ Nakhaw' Cozy Cookies เป็นชื่อของผมที่สื่อถึงความอบอุ่นครับ ขายผ่านเพจเฟซบุ๊ก” น้องณเกล้า กล่าวด้วยความภูมิใจ

น้องณเกล้าเลือกทำคุกกี้เพราะเป็นขนมที่เก็บรักษาได้นาน ช่วงแรกเริ่มจากการขายเป็นชิ้น ก่อนจะค่อย ๆ พัฒนาเป็นการขายแบบกล่อง ซึ่งได้รับเสียงตอบรับที่ดีจากลูกค้า เมื่อเริ่มมีคนชอบและกลับมาซื้อ น้องก็เริ่มคิดต่อว่า ถ้าในอนาคตทำเมนูเพิ่มได้จะเป็นอย่างไร และถ้าสามารถวางระบบการทำงานให้เป็นขั้นตอนมากขึ้น ก็น่าจะช่วยให้ธุรกิจเติบโตได้

ระหว่างทาง น้องเคยทำคุกกี้ไหม้หนึ่งครั้ง ตอนนั้นน้องไม่ได้หยุดทำ แต่กลับมาดูว่าเกิดอะไรขึ้น แล้วนำสิ่งที่ผิดพลาดไปปรับแก้ สำหรับหม้าม้าหญิง นี่เป็นเรื่องเล็ก ๆ ที่มีความหมายมาก เพราะได้เห็นน้องเรียนรู้ว่า ความผิดพลาดไม่ได้แปลว่าเราทำไม่ได้ แต่เราสามารถเรียนรู้และทำใหม่ให้ดีขึ้นได้

"โอกาส" มีความหมายมากสำหรับเด็กพิเศษ

หลังจากสำเร็จการศึกษาระดับ ปวส. น้องณเกล้าเลือกสอบเข้าเรียนต่อในหลักสูตรเทคโนโลยีบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีอาหารและโภชนาการ สถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ ซึ่งเป็นหลักสูตรต่อเนื่อง 2 ปี ที่เน้นการเรียนรู้และการปฏิบัติงานจริง

สำหรับหม่อมมาหญิง การได้เห็นลูกค้นพบสิ่งที่ตัวเองชอบ และเริ่มรู้ว่าตัวเองอยากทำอะไรคือ ความภูมิใจที่พูดออกมาเป็นคำได้ยาก หม่อมมาหญิงเล่าว่า “จากเด็กที่เคยบอกว่าโตขึ้นอยากเป็นปลาฉลาม วันนี้หม่อมมาหญิงภูมิใจมากที่น้องรู้แล้วว่าตัวเองอยากเรียนและอยากทำอะไร คำว่า “โอกาส” สำหรับเด็กพิเศษมีความหมายมากจริง ๆ มันช่วยเปิดโลก ทำให้น้องได้เห็นอะไรใหม่ ๆ และได้รู้ว่าตัวเองก็ทำอะไรได้เหมือนกัน”

การมีน้องณเก้าอยู่ในชีวิต ไม่ได้มีแค่หม่อมมาหญิงที่สอนน้อง แต่หลายครั้งน้องก็สอนหม่อมมาเหมือนกัน สอนให้หม่อมมารู้จักอดทนมากขึ้น รู้จักมองสิ่งต่าง ๆ ให้ช้าลง และเข้าใจว่าเด็กแต่ละคนมีจังหวะการเรียนรู้ของตัวเอง

ตลอดเวลาที่ผ่านมา หม่อมมาหญิงอยู่ข้างน้องในหลาย ๆ ช่วงของชีวิต ทั้งรับส่งหลังเลิกเรียน ให้กำลังใจเรื่องการเรียน และคอยบอกน้องเสมอว่า กลับบ้านมาแล้วก็ยังหม่อมมาอยู่ แม้บางครั้งผลสอบจะไม่ได้เป็นอย่างที่หวัง หม่อมมาก็ไม่เคยเอาคะแนนมาตัดสินว่าน้องเก่งหรือไม่เก่ง เพราะรู้ว่าน้องพยายามมากแค่ไหน สิ่งที่หม่อมมาหญิงอยากให้น้องเรียนรู้นมากที่สุดคือ ไม่เป็นไรถ้าจะผิดพลาด ขอแค่เรียนรู้ แล้วค่อย ๆ ทำใหม่

นอกจากการดูแลน้องณเก้า หม่อมมาหญิงยังมีโอกาสพูดคุยและช่วยเหลือผู้ปกครองของเด็กคนอื่น ๆ ทำให้ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน และทำให้รู้ว่าแต่ละครอบครัวต่างก็มีเรื่องราวที่ต้องเรียนรู้ไม่เหมือนกัน

เพราะความแตกต่าง ไม่ควรเป็นข้อจำกัดของการเรียนรู้

หม่อมมาหญิงไม่ได้มองว่าน้องณเก้าต้องเก่งกว่าคนอื่น หรือต้องทำได้ทุกอย่างเหมือนคนอื่น สิ่งที่หม่อมมาอยากเห็นที่สุดคือ วันที่น้องสามารถดูแลตัวเองได้ มีงานที่ตัวเองชอบ และใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข จึงอยากส่งต่อกำลังใจให้กับเด็กและครอบครัวที่กำลังรู้สึกตัวแตกต่างผ่านเรื่องราวของน้องณเก้าว่าอย่าให้ความแตกต่างกลายเป็นข้อจำกัดของการเรียนรู้ ถ้ามีโอกาสมีคนเข้าใจ และมีพื้นที่ให้ได้ลองทำ เด็กแต่ละคนก็อาจค้นพบความสามารถของตัวเองในแบบที่เราไม่เคยเห็นมาก่อน

สำหรับหม่อมมาหญิง คำว่า “โอกาส” จึงมีความหมายมาก เพราะโอกาสครั้งหนึ่งอาจเปลี่ยนชีวิตเด็กคนหนึ่งได้จริง ๆ และอยากให้สังคมมีพื้นที่แบบนี้มากขึ้น พื้นที่ที่เด็กไม่ต้องถูกเปรียบเทียบกับใคร แต่ได้เรียนรู้ในแบบของตัวเอง ได้ลอง ได้ผิดพลาด และได้เริ่มต้นใหม่

“เพราะสุดท้ายแล้ว หม่อมมาไม่ได้ต้องการให้น้องณเก้าเป็นคนเก่งที่สุด หม่อมมาแค่อยากให้น้องดูแลตัวเองได้ มีสิ่งที่ชอบทำ มีงานที่รัก มีคนที่เข้าใจ และในวันที่หม่อมมาไม่ได้อยู่ข้าง ๆ แล้ว หม่อมมาจะได้รู้ว่า ลูกของหม่อมมาสามารถเดินต่อไปได้ด้วยตัวเอง สำหรับหม่อมมา น้องณเก้ายังคงเป็น “ของขวัญไม่ใช่ภาระ” และวันนี้ ของขวัญชิ้นนี้กำลังค่อย ๆ เติบโตเรียนรู้ และสร้างเส้นทางของตัวเองที่ละก้าว จากโอกาสทางการศึกษา สู่การค้นพบสิ่งที่ตัวเองรัก จากความชอบสู่ทักษะ และจากทักษะสู่จุดเริ่มต้นของการสร้างอาชีพ”

นี่คือเรื่องราวของ “น้องณเก้าเด็กพิเศษที่พิเศษ” ที่หวังว่าจะเป็นแรงบันดาลใจให้กับใครอีกหลายคนที่กำลังรู้สึกว่าตัวเองแตกต่าง อย่าให้ความแตกต่างกลายเป็นข้อจำกัดของการเรียนรู้ แต่จงใช้ความแตกต่างที่พิเศษนี้มาเป็นพลังในการเรียนรู้ และเป็นแรงผลักดันในการก้าวเดินต่อไป ซึ่งทุกคนในสังคมเองก็ต้องร่วมมือกันสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นสำหรับทุกความแตกต่าง เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความเสมอภาคให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง

ถ้าหนูไม่ได้ทุนนี้ ก็ไม่รู้เหมือนกัน
ว่าจะใช้ชีวิตอย่างไร แต่ที่แน่ ๆ
ยังใหนูก็จะพยายามยืนอยู่ด้วยตัวเอง
ให้ได้ค่ะ

"เยาวชนลักษณ์ มังคละวงศ์" เมื่อการศึกษาเปลี่ยนชีวิต... จากห้องเรียนสู่โลกการทำงาน

“นิว” หรือ นางสาวเยาวชนลักษณ์ มังคละวงศ์ หญิงสาว วัย 24 ปี ใช้ภาษามือบอกเล่าเรื่องราวของเธอด้วยแววตาเปล่งประกาย ถึงโอกาสที่ได้รับจากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ว่ามีคุณค่าอย่างยิ่งที่ช่วยให้เธอได้เรียนต่อและมีอนาคตที่ดี

นิวเป็นหญิงสาวที่เกิดมาพร้อมกับความบกพร่องทางการได้ยิน แต่ถึงอย่างนั้นเธอก็ไม่เคยย่อท้อ เธอใฝ่รู้ใฝ่เรียน เพราะเชื่อว่าการศึกษาคจะทำให้เธอมีอนาคตที่ดีขึ้นได้ ดังนั้นการได้รับทุนการศึกษาจากโครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูงสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ จึงเป็นโอกาสครั้งสำคัญของเธอที่จะช่วยแบ่งเบาภาระครอบครัว และช่วยให้เธอมองเห็นอนาคตที่สดใสมากขึ้น

นิว เล่าย้อนให้ฟังว่า หลังจากจบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เธอสมัครรับทุนกับ กสศ. ตามคำแนะนำของคุณครู เมื่อประกาศผลว่าเธอได้รับทุน เธอดีใจมาก นับวันเฝ้ารอกับชีวิตใหม่ในรั้ววิทยาลัยเทคนิคบางแสน จังหวัดชลบุรีทุกวัน ซึ่งวิทยาลัยเป็นสถานที่ที่ทำให้เธอได้รู้จักตัวตน ได้พบเพื่อนใหม่ และได้ทำกิจกรรมร่วมกันโดยไม่มีการแบ่งแยก ทำให้เธอมีความสุขมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการได้ฝึกประสบการณ์การทำงานกับ

สถานประกอบการที่เข้าใจในตัวเธอ ยิ่งทำให้เธอมั่นใจว่าในอนาคตเธอจะสามารถยืนหยัดได้ด้วยความสามารถที่มี และด้วยสังคมที่ยอมรับ

นางสาววิไลลักษณ์ ศรีวิชัย ครูชำนาญการ หัวหน้างานบุคลากร วิทยาลัยเทคนิคบางแสน กล่าวถึงจุดเริ่มต้นของการทำงานกับนักศึกษาที่มีความต้องการพิเศษว่า วิทยาลัยเริ่มเปิดรับสมัครนักศึกษาที่มีความต้องการพิเศษ โดยเฉพาะ

กลุ่มบกพร่องทางการได้ยินตั้งแต่ปี 2545 เนื่องจากต้องการเปิดโอกาสทางการศึกษาให้เด็กกลุ่มนี้มีอาชีพ มีรายได้ สามารถดูแลตัวเอง และครอบครัวได้ โดยร่วมมือกับเครือข่ายในการค้นหาเชิงลึก ทั้งโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดชลบุรี โรงเรียนเฉพาะทาง สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดชลบุรี (พมจ.ชลบุรี) สมาคมชมรมคนพิการ ฯลฯ

รวมถึงปรับทัศนคติของบุคลากรในวิทยาลัยให้เข้าใจนักศึกษาที่มีความต้องการพิเศษ และปรับบทบาทการทำงานของคุณครูให้ใช้สื่อการสอนที่แตกต่างจากนักศึกษาทั่วไปเพื่อสร้างความเข้าใจในบทเรียน โดยเฉพาะเรื่องการเขียน ที่ต้องฝึกให้นักศึกษาเขียนให้ได้อย่างน้อยวันละ 10 คำต่อวิชา เพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน และการทำงาน เพราะในชีวิตจริงเขาไม่สามารถพึ่งพาคุณครูล่าม หรือ AI ได้ตลอดเวลา

ทั้งนี้ นางสาววิไลลักษณ์ ย้ำว่า “คุณครูต้องไม่ทำให้นักศึกษารู้สึกว่าตนเองอยู่ในสังคมไม่ได้ หากคุณครูมีความเข้าใจนักศึกษาจะสามารถพัฒนานักศึกษาได้มากขึ้น”

ในส่วนของสาขาวิชาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษนั้น ช่วงแรกวิทยาลัยเปิดสอนในสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ แต่เนื่องจาก นักศึกษาไม่สามารถเรียนรู้ได้เท่าที่ควร และสถานประกอบการเอง ก็เห็นว่ายังมีอุปสรรคในการทำงานค่อนข้างมาก แต่สิ่งที่นักศึกษา ทำได้ดีคือ การช่วยงานทั่วไปในสำนักงาน คุณครูจึงประชุมร่วมกัน และได้ข้อสรุปว่าสาขาวิชาที่ตอบโจทย์การเรียนรู้ของผู้เรียนและ สามารถปฏิบัติงานจริงได้มากที่สุดคือ การจัดการสำนักงาน ซึ่งนักศึกษาจะได้เรียนรู้ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์พื้นฐาน และ โปรแกรมในสำนักงาน ทั้ง Word Excel Canva ฯลฯ

เมื่อเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้ เสียงตอบรับส่วนใหญ่ จากนักศึกษา และสถานประกอบการต่างเป็นไปด้วยดี ในส่วนนี้ นิวให้ความเห็นว่า **ทุกวิชาที่คุณครูสอนมีประโยชน์มาก มันทำให้ เธอสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ทำให้เธอก้าวทันยุคสมัย ในการใช้โปรแกรมและเทคโนโลยีต่าง ๆ** รวมถึงเมื่อเรียนจบแล้ว วิทยาลัยก็ยังติดตามดูแลนักศึกษาอย่างใกล้ชิด เช่น การช่วยเป็นล่าม ให้เมื่อบริษัทหรือนักศึกษาต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ อาทิ การเริ่มงาน การเลื่อนขั้น ที่ต้องใช้การสื่อสารที่มีรายละเอียดมาก หรือแม้แต่เรื่องทั่วไป บริษัทก็สามารถติดต่อคุณครูได้ เพราะเรื่องที่บริษัทมองว่าเล็กอาจจะเป็นเรื่องใหญ่สำหรับผู้ที่มีความต้องการ พิเศษเสมอ นอกจากนี้ ในยามเจ็บไข้ได้ป่วยหรือไม่มีที่พึ่งพิง นักศึกษาก็สามารถติดต่อคุณครูได้ตลอด 24 ชั่วโมง

“กสศ. ไม่ได้พัฒนาแค่เด็ก แต่พัฒนาครูไปพร้อมกัน” การได้ร่วมงานกับ กสศ. ทำให้วิทยาลัยมีเครือข่ายการทำงานเพิ่มขึ้น นักศึกษาได้ออกไปเรียนรู้นอกสถานที่และพบเพื่อนต่างสถาบันมากขึ้น รวมถึงมีสถานประกอบการหลายแห่งทำบันทึกข้อตกลงร่วม (MOU) ในการรับนักศึกษาเข้าฝึกประสบการณ์การทำงาน และต้องการ ทำงานกับนักศึกษาต่อหลังเรียนจบ และที่สำคัญ คุณครูยังได้เรียนรู้ วิธีการออกแบบการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาที่มีความต้องการพิเศษ มากขึ้น โดยเฉพาะจิตวิทยาในการเข้าหา และการใช้ภาษามือ

นางสาวนิรชา แซ่หลิม ครูผู้ช่วยงาน บุคลากรวิทยาลัยเทคนิคบางแสน เป็นหนึ่งคน ที่สอนนักศึกษาทั่วไปมาตลอดตั้งแต่เข้ารับราชการ ดังนั้น การทำงานกับนักศึกษาที่มีความบกพร่อง ทางการได้ยินจึงเป็นสิ่งที่ใหม่มากสำหรับเธอ

ที่ต้องปรับตัวและต้องเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา เนื่องจากเธอต้องการเข้าถึง และเข้าใจนักศึกษา เธอไม่ยอมเห็นภาพที่นักศึกษามองแต่ล่าม เธอจึงพยายามฝึกฝนภาษามือจนสามารถสื่อสารกับนักศึกษาได้ รวมถึงปรับรูปแบบการสอนโดยใช้ภาพประกอบมากขึ้น เพื่อให้สอดคล้อง กับการเรียนรู้

“นับเป็นโอกาสดีที่ กสศ. ให้โอกาสวิทยาลัยได้พัฒนา นักศึกษาไปด้วยกัน อย่างน้อยเราก็ได้ช่วยกันสร้างให้คนคนหนึ่ง มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถดูแลตัวเองและครอบครัวได้”

เหมือนน้องนิวที่เป็นคนเรียนเก่ง ใฝ่รู้ มักไม่ปล่อยให้ความสงสัยทำลายกำแพงการเรียนรู้แต่ปรึกษาคุณครูทุกครั้ง และยังช่วยเหลือเพื่อน ๆ ในห้องอีกด้วย” นางสาววิไลลักษณ์ กล่าว

นิว กล่าวเสริมว่า หลังจากเรียนจบ เธอรู้สึกโตขึ้น สามารถดูแลตัวเองและครอบครัวได้ และจะพยายามเก็บออมไว้สำหรับใช้จ่ายในยามจำเป็น เพื่อสร้างอนาคตที่ดีให้กับตัวเอง โดยปัจจุบันเธอทำงานกับบริษัทเอกชนแห่งหนึ่งในตำแหน่งเจ้าหน้าที่คลังสินค้าได้ไม่นาน เธอรู้สึกภูมิใจในตัวเองมากที่สามารถนำความรู้มาต่อยอดในการทำงานได้ส่วนการสื่อสารกับเพื่อนร่วมงานก็ไม่เป็นปัญหา

ไม่มีใครมองเธอแปลกแยก เธอสามารถเขียนและใช้เทคโนโลยีโต้ตอบกับเพื่อนได้ แต่หากต้องการล่ามจริง ๆ ก็สามารถใช้บริการแอปพลิเคชัน TTRS (ศูนย์บริการถ่ายทอดการสื่อสารแห่งประเทศไทย) หรือติดต่อคุณครูได้

“หนูอยากฝากถึงรุ่นน้องว่า การสื่อสารเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดของการอยู่ในสังคม เราต้องมีความกล้า ทั้งกล้าเขียน กล้าแสดงออก เพราะในอนาคตเราไม่สามารถอยู่คนเดียวได้ เราต้องทำงานร่วมกับคนอื่น” นิว กล่าวทิ้งท้าย

ไม่ว่าใครก็มีศักยภาพที่จะเรียนรู้ได้
หากมีคนเข้าใจและเชื่อมั่น
ในศักยภาพของเขา

"พาตีเมาะ นิมา" สายใย แห่งการเรียนรู้จากครอบครัว คนพิเศษสู่พลังชุมชนปัตตานี

“ไม่ว่าใครก็มีศักยภาพที่จะเรียนรู้ได้ หากมีคนเข้าใจและ
เชื่อมั่นในศักยภาพของเขา”

แนวคิดนี้อยู่เบื้องหลังการทำงานกับเด็กพิเศษและครอบครัว
ในจังหวัดปัตตานี คือการเชื่อว่า “ข้อจำกัด” ไม่ควรเป็นสิ่งที่ปิดกั้น
โอกาสในการเรียนรู้ หากแต่ต้องออกแบบพื้นที่และกระบวนการ
ให้เหมาะสมกับชีวิตของแต่ละคน โดยตลอดระยะเวลากว่า 2 ปี
(2566-2567) โครงการสายใยสัมพันธ์ผู้ประกอบการของ
ครอบครัวผู้เปราะบาง จังหวัดปัตตานี ภายใต้การดำเนินงาน
ของชมรมผู้ปกครองบุคคลออทิสติกจังหวัดปัตตานี ได้สร้าง
พื้นที่กลางให้บุคคลออทิสติกและผู้ปกครองเรียนรู้ร่วมกัน
จากจุดเริ่มต้นของการพัฒนาทักษะและอาชีพ ค่อย ๆ เติบโต
เป็นการสร้างพลังให้ครอบครัว รวมกลุ่มอาชีพ จัดตั้งวิสาหกิจชุมชน
ขยายเครือข่ายผู้ปกครอง และเชื่อมโยงความร่วมมือกับหน่วยงาน
ในพื้นที่

วันนี้แม้โครงการจะสิ้นสุดลงแล้ว แต่สิ่งที่เกิดขึ้นไม่ได้จบลง
พร้อมกับงบประมาณ เพราะวันนี้บางกลุ่มอาชีพยังคงเดินทางต่อ
บางครอบครัวสามารถแยกย้ายไปประกอบอาชีพของตนเอง

ขณะที่เครือข่ายที่สร้างขึ้นกำลังขยับไปอีกขั้น ตั้งแต่การยกระดับ
มาตรฐานองค์กร ไปจนถึงความพยายามสร้างเส้นทางการศึกษา
สำหรับเด็กพิเศษที่ยังตกหล่นจากระบบ สิ่งเหล่านี้สะท้อนว่า
เป้าหมายของการทำงานตั้งแต่ต้นอาจไม่ใช่เพียงการทำให้
กิจกรรมหนึ่งดำเนินต่อไป แต่คือการสร้าง “พลัง” ให้คนและ
ครอบครัวสามารถเดินต่อไปได้ด้วยตัวเอง

"เด็กพิเศษ" คำเชิญให้เราเข้าใจ

จังหวัดปัตตานีเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม
ขณะเดียวกันหลายครอบครัวที่มีบุคคลออทิสติกต้องเผชิญ
เงื่อนไขชีวิตที่ซับซ้อน พ่อแม่บางคนจำเป็นต้องออกจากงาน
เพื่อดูแลลูก บางครอบครัวเป็นครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ส่งผลทั้งต่อรายได้
โอกาสในการประกอบอาชีพ และคุณภาพชีวิตของคนทั้งครอบครัว
นอกจากนี้ ยังมีเด็กและผู้ปกครองจำนวนหนึ่งยังขาดพื้นที่และ
กิจกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม

คำว่า “เด็กพิเศษ” สำหรับ รองศาสตราจารย์ ดร.พาตีเมาะ นิมา
และคณะทำงาน จึงไม่ได้หมายถึงข้อจำกัด หากเป็นเหมือน “คำเชิญ”
ให้คนทำงานเข้าไปทำความเข้าใจชีวิต ศักยภาพ และเงื่อนไข
ของแต่ละคนให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ในปีแรก การทำงานจึงเริ่มจากการ
ใช้อาชีพเป็นเครื่องมือสร้างการเรียนรู้ผ่านกระบวนการอาชีพบำบัด
(Occupational Therapy) เพื่อให้ผู้ร่วมเรียนรู้สามารถพัฒนาทักษะ

สร้างรายได้ และลดรายจ่ายของครอบครัว ควบคู่ไปกับการปรับมุมมองของผู้ปกครองต่อการดูแลบุตรหลาน การเรียนรู้ไม่ได้ยึดติดกับหลักสูตรเดียว แต่ยืดหยุ่นตามจังหวะชีวิต ความสนใจ และศักยภาพของแต่ละคน เด็กได้ฝึกกล้ามเนื้อ การสื่อสาร และทักษะทางสังคม ผ่านกิจกรรมที่ทำร่วมกับเพื่อนและครอบครัว ขณะที่พ่อแม่ได้เรียนรู้วิธีสนับสนุนลูกและมองเห็นความสามารถที่อาจเคยมองข้ามไป

กระบวนการดังกล่าว ทำให้เกิดกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย ทั้งการเลี้ยงแพะ เบเกอร์ ผัสดัดแปลง ผักไฮโดรโปนิคส์ และงานเย็บผ้า ก่อนต่อยอดไปสู่การรวมตัวเป็น “วิสาหกิจชุมชนสายใยคนพิเศษปัตตานี” เพื่อสร้างพื้นที่ทางเศรษฐกิจให้ครอบครัวสามารถนำทักษะที่เรียนรู้ไปใช้ต่อในชีวิตจริง

เมื่อการทำงานเดินหน้าต่อ สิ่งหนึ่งที่เปลี่ยนไปไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะกับผู้เรียนหรือผู้ปกครองเท่านั้น แต่เกิดขึ้นกับมุมมองของคนทำงานเองด้วย รองศาสตราจารย์ ดร.พาตีเมาะ ซึ่งทำงานด้านเด็กพิเศษมากกว่า 10 ปี เล่าว่า ในอดีตการทำงานจะให้น้ำหนักกับ “พัฒนาการของเด็ก” เป็นหลัก แต่ประสบการณ์จากการทำงานร่วมกับ กสศ. ทำให้เห็นมิติของ “อาชีพ” และ “การเสริมพลังครอบครัว” ชัดเจนขึ้น เพราะท้ายที่สุดแล้ว คนที่จะอยู่กับเด็ก และดูแลเขาอย่างต่อเนื่องที่สุดก็คือครอบครัว

“แต่ก่อนเราไม่ได้เน้นเรื่องอาชีพเท่าไร จะเน้นเรื่องพัฒนาการเด็กมากกว่า แต่ตอนนี้มันทำให้ Mindset ของเราเปลี่ยนไปในเรื่องของอาชีพเพื่อ Empowerment ครอบครัว

เพราะกลไกสำคัญที่จะดูแลลูกได้ดีก็คือ “ครอบครัว” อาชีพจึงไม่ได้มีความหมายเพียงการสร้างรายได้ แต่เป็นเครื่องมือสร้างความมั่นใจ เป็นพื้นที่ทางสังคม และความรู้สึกว่าครอบครัวยังสามารถจัดการชีวิตของตนเองได้”

ปีที่สองของการดำเนินงานจึงขยายพื้นที่จากอำเภอเมืองปัตตานี สู่อำเภอยะหริ่ง ครอบคลุมตำบลบางปูและยามู พร้อมขยายกลุ่มเป้าหมายจากบุคคลออกทิสติกไปสู่คนพิการทางการได้ยินและคนพิการทางการเคลื่อนไหว โดยใช้กระบวนการฟัง การสังเกต และการทำความเข้าใจชีวิตเป็นฐานในการออกแบบแผนการเรียนรู้รายบุคคลและรายครอบครัว อีกทั้งผู้ร่วมเรียนรู้เดิมบางส่วนยังได้รับการพัฒนาขึ้นมาเป็นคณะทำงาน วิทยากร และกระบวนการ เพื่อถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้กับสมาชิกคนอื่น ๆ ขณะเดียวกันก็เกิดอาชีพใหม่ เช่น บาร์ิสตา ช่างซ่อมรองเท้า และการทำอาหาร ซึ่งออกแบบตามต้นทุนชีวิต ความสนใจ และศักยภาพของแต่ละคน

เมื่อโครงการจบ แต่การเรียนรู้ยังเดินต่อไป ภาพที่เกิดขึ้นในจังหวัดปัตตานีไม่ได้หมายความว่าทุกกิจกรรมจะดำเนินต่อไปในรูปแบบเดิม บางคนหยุดทำอาชีพที่เคยฝึก บางคนเลือกเส้นทางใหม่ของตนเอง แต่ยังมีกลุ่มอาชีพที่เดินหน้าต่อ โดยเฉพาะกลุ่มผักไฮโดรโปนิคส์ เบเกอร์ และงานด้านเสื้อผ้า ขณะที่สมาชิกบางส่วนสามารถนำทักษะและประสบการณ์ที่ได้รับไปต่อยอดประกอบอาชีพของตนเอง

นี้อาจเป็นอีกความหมายหนึ่งของ “ความยั่งยืน” ที่ไม่ได้วัดจากการที่ทุกคนต้องอยู่ในโครงการหรือทำกิจกรรมเดิมตลอดไป แต่คือการที่คนสามารถเลือกเส้นทางและเดินต่อไปได้ด้วยศักยภาพของตัวเอง ขณะเดียวกัน โครงสร้างที่เกิดขึ้นจากการทำงาน ยังคงอยู่ ทั้งวิสาหกิจชุมชนสายใยคนพิเศษปัตตานี และชมรมผู้ปกครองบุคคลออทิสติกอำเภอยะหริ่ง ซึ่งกลายเป็นพื้นที่ให้ครอบครัวได้พบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทำกิจกรรม และช่วยเหลือกัน โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งศูนย์กลางเพียงแห่งเดียว

จาก "ชมรม" สู่ระบบที่ยั่งยืนได้ด้วยตัวเอง

อีกก้าวหนึ่งของการทำงานในปัจจุบันคือ การพยายามทำให้เครือข่ายครอบครัวไม่ได้ดำรงอยู่ด้วยพลังจิตอาสา แต่มีโครงสร้างรองรับการทำงานระยะยาว หลังจากวางพื้นฐานให้ชมรมในพื้นที่จังหวัดปัตตานีสามารถจัดกิจกรรมและขับเคลื่อนงานได้ด้วยตัวเองแล้ว รองศาสตราจารย์ ดร.พาตีเมาะ จึงขยับมาหนุนเสริมการทำงานของชมรมผู้ปกครองบุคคลออทิสติกอำเภอยะหริ่งมากขึ้น โดยหนึ่งในเป้าหมายสำคัญคือ การยกระดับสู่มาตรฐานองค์กร เพราะการทำงานของชมรมในปัจจุบันยังอาศัยผู้ปกครองและจิตอาสาเป็นกำลังสำคัญ หากสามารถยกระดับองค์กรให้เข้าสู่ระบบสนับสนุนที่เกี่ยวข้องได้ ก็จะช่วยให้องค์กรและสมาชิกมีทรัพยากรพื้นฐานสำหรับขับเคลื่อนงานอย่างต่อเนื่อง พร้อมกันนั้นยังเดินทางเชื่อมโยงเครือข่ายกับเทศบาล สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ตลอดจนเครือข่ายของสมาคมผู้ปกครองบุคคลออทิสติก เพื่อสร้างระบบสนับสนุนที่กว้างกว่าเดิม กลายเป็น “โซ่ข้อกลาง” ที่เชื่อมร้อยครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เมื่อผลลัพธ์ของการทำงานเริ่มปรากฏให้เห็น ความร่วมมือก็ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะคนทำงานด้านคนพิการ แต่ค่อย ๆ ขยายไปสู่โรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานด้านการเกษตร ภาคเอกชน และเครือข่ายระดับจังหวัด

หากในช่วงแรก “อาชีพ” คือเครื่องมือเปิดพื้นที่การเรียนรู้ก้าวต่อไปของเครือข่ายกำลังพยายามตอบอีกคำถามสำคัญว่า เด็กพิเศษที่หลุดออกจากเส้นทางการศึกษาจะเดินต่อไปอย่างไร แผนการพัฒนาการเรียนรู้ในลักษณะ Home School ที่เคยเป็นภาพอนาคต วันนี้เริ่มขยับเข้าสู่ขั้นตอนของการเตรียมความพร้อมแล้ว โดยชมรมในอำเภอยะหริ่งได้ส่งผู้ปกครองและจิตอาสาในชมรมจำนวน 5 คน เข้าอบรมกับสมาคมผู้ปกครองบุคคลออทิสติกเพื่อเตรียมตัวทำหน้าที่เป็นครูสำหรับการจัดการเรียนรู้ในอนาคต

เบื้องหลังความพยายามนี้มาจากข้อค้นพบว่า เด็กพิเศษจำนวนหนึ่งยังไม่มีเส้นทางการศึกษาต่อที่เหมาะสม บางคนอยู่ในศูนย์การศึกษาพิเศษจนถึงอายุ 18 ปี แต่เมื่อออกจากศูนย์แล้วกลับไม่มีวุฒิการศึกษาที่สามารถนำไปใช้เดินต่อไปในระบบได้ ขณะที่บางคนยังเรียนไม่จบระดับประถมศึกษา และมีเพียงส่วนน้อยที่สามารถเรียนจนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โจทย์ของพื้นที่จึงใหญ่กว่าการเปิด Home School ระดับมัธยมศึกษาอย่างที่เคยวางแผนไว้ แต่กำลังมองถึงเส้นทางการเรียนรู้ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น ไปจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อให้เด็กแต่ละคนสามารถเข้าสู่การเรียนรู้จากจุดที่สอดคล้องกับพื้นฐานของตัวเอง และมีโอกาสได้รับวุฒิการศึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.พาตีเมาะ เล่าว่า เป้าหมายไม่ได้มีเพียง “วุฒิการศึกษา” ขึ้นแรกคือ การมีพื้นที่ที่ผู้ปกครองสามารถพาลูกออกจากบ้านมาพบเพื่อน ทำกิจกรรม และเรียนรู้ร่วมกันได้ ก่อนจะเชื่อมต่อไปสู่เส้นทางการศึกษาที่เหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละคน ในเวลาเดียวกันการทำงานยังทำให้พบเด็กในพื้นที่อำเภอยะหริ่งที่ตกหล่นจากระบบสิทธิ บางคนยังไม่มีบัตรประจำตัวคนพิการ ทำให้คณะทำงานต้องทำหน้าที่อีกด้านในการค้นหาเชื่อมต่อ และพาเด็กเหล่านี้เข้าสู่สิทธิและระบบสนับสนุนที่ควรได้รับจาก “พื้นที่เรียนรู้” ที่กำลังขยับไปสู่การสร้างเส้นทางชีวิตที่เชื่อมทั้งสิทธิ การศึกษา อาชีพ ครอบครัว และชุมชนเข้าด้วยกัน

จากอาชีพสู่คุณภาพชีวิต และวันที่พ่อแม่ไม่อยู่

นี่จึงเป็นกระบวนการที่ไม่ได้เปลี่ยนเพียงชีวิตของเด็ก แต่ค่อย ๆ เปลี่ยนทั้งครอบครัวและระบบที่อยู่รอบตัวเขา “เป้าหมายของเราไม่ใช่แค่รายได้ แต่คือการเสริมพลังใจให้ครอบครัวดูแลกันได้ ให้ลูกอยู่ในสังคมได้ แม้วันที่พ่อแม่ไม่อยู่แล้ว”

ตลอดเส้นทางที่ผ่านมา ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นอาจมองเห็นผ่านผลิตภัณฑ์รายได้วิสาหกิจชุมชน หรือจำนวนกลุ่มอาชีพ แต่สำหรับครอบครัวคนพิเศษ คุณค่าของพื้นที่แห่งนี้มีความหมายมากกว่านั้น พื้นที่เรียนรู้กลายเป็น Safe Zone ที่พ่อแม่และลูกได้พบคนที่เข้าใจ ได้แบ่งปันประสบการณ์ และได้เห็นว่าตัวเองไม่ได้เผชิญปัญหาเพียงลำพัง บางครอบครัวที่เคยหมดแรงกลับมามีกำลังใจเมื่อได้ทำ

กิจกรรมร่วมกับลูก บางคนเริ่มสร้างรายได้ บางคนค้นพบความสามารถใหม่ ขณะที่ผู้ปกครองจำนวนหนึ่งไม่ได้เป็นเพียง “ผู้รับความช่วยเหลือ” อีกต่อไป แต่ค่อย ๆ เติบโตขึ้นมาเป็นจิตอาสา วิทยากร กระบวนกร และในวันนี้ บางคนกำลังเตรียมตัวเป็น “ครู” เพื่อสร้างโอกาสให้เด็กคนอื่นต่อไป จากพื้นที่เล็ก ๆ ของครอบครัวคนพิเศษ วันนี้จังหวัดปัตตานีมีทั้งวิสาหกิจชุมชน ชมรมผู้ปกครองกลุ่มอาชีพ จิตอาสา และเครือข่ายความร่วมมือที่กำลังพยายามเชื่อมต่อไปถึงระบบสิทธิและการศึกษา

จากสายใยเล็ก ๆ ภายในครอบครัว จึงค่อย ๆ เชื่อมต่อเป็นสายใยของชุมชน และกำลังเติบโตไปสู่นิเวศการเรียนรู้ที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง เพราะทุกคนสามารถเรียนรู้ เติบโต และมีชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีได้ หากมีพื้นที่ที่เข้าใจและเชื่อมั่นในศักยภาพของเขา

วันนี้ภูมิใจมาก ๆ เพราะรู้สึกว่า
ตัวเองมีคุณค่า มีตัวตน และมีประโยชน์
ต่อสังคมรอบตัว เป็นเพราะที่ผ่านมา
เราอยู่ในนิเวศการเรียนรู้ที่ให้โอกาส
และเข้าใจตัวตนของเราอย่างแท้จริง

"นกแก้ว วงษ์ป้อม" กับหลายบทบาทใหม่ และคุณค่า ของชีวิตที่ได้รับการยอมรับ...

จากอดีต “ผู้ร่วมเรียนรู้” ก้าวสู่ “คณะทำงาน” ของชมรม
เพื่อคนพิการจังหวัดเลย โดยการจ้างงานตามมาตรา 35
นางสาวนกแก้ว วงษ์ป้อม บอกเล่าความเปลี่ยนแปลงของตัวเอง
ด้วยรอยยิ้มว่า “วันนี้ภูมิใจมาก ๆ เพราะรู้สึกว่าตัวเองมีคุณค่า
มีตัวตน และมีประโยชน์ต่อสังคมรอบตัว เป็นเพราะที่ผ่านมา
เราอยู่ในนิเวศการเรียนรู้ที่ให้โอกาสและเข้าใจตัวตนของเรา
อย่างแท้จริง”

จากคนเคยรับ เป็นผู้ส่งต่อโอกาส...

นางสาวนกแก้ว เล่าว่า สำหรับการทำงานร่วมกับชมรม
เพื่อคนพิการจังหวัดเลย บทบาทแรก คือการเป็นพี่เลี้ยงทำหน้าที่
ติดตามการส่งรายงานประจำเดือนของคนพิการในพื้นที่ที่ได้รับ
การจ้างงานตามมาตรา 35 จากสถานประกอบการ ทำหน้าที่
ประสานงานและให้ข้อมูลด้านสิทธิคนพิการ ให้ข้อมูลด้าน
ความคุ้มครองต่าง ๆ บทบาทที่สอง คือร่วมเป็นคณะทำงาน
ของชมรมฯ ภายใต้การสนับสนุนจากโครงการส่งเสริมการเรียนรู้
สำหรับประชากรวัยแรงงานนอกระบบและครัวเรือนที่มีแนวโน้ม
กลายเป็นครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น กสศ. โดยรับหน้าที่เป็น “วิทยากร”
ถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์โดยใช้ตนเองเป็นต้นแบบ ไม่ว่าจะเป็น

การใช้และดัดแปลงกายอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับการใช้ชีวิต ตลอดจน
ถ่ายทอดทักษะอาชีพการทำเครื่องถักทอจากผักผลไม้ที่ปลูกในสวน
เช่น ผักเคล ฝรั่ง และสับปะรด และการทำไม้กวาด ซึ่งหลายครั้ง
ได้มีโอกาสไปเป็นวิทยากรให้กับคนพิการในพื้นที่ตำบลใกล้เคียง

บทบาทที่สาม เป็นประธานชมรมเพื่อคนพิการตำบลท่าสะอาด
อำเภอนาดูน จังหวัดเลย ซึ่งปัจจุบันจัดตั้งเป็น “ศูนย์บริการ
คนพิการตำบลท่าสะอาด” จึงต้องฝึกฝนตัวเองเพื่อบริหาร
จัดการงานต่าง ๆ ของศูนย์บริการฯ ให้ได้ เช่น การเขียนโครงการ
ของงบประมาณมาพัฒนาคนพิการในตำบล การบริหารจัดการคนงาน
และเงินให้มีประสิทธิภาพ โดยมีชมรมเพื่อคนพิการจังหวัดเลย
ช่วยเป็นที่ปรึกษา ซึ่งปัจจุบันศูนย์บริการคนพิการตำบลท่าสะอาด
มีสมาชิกคนพิการในการดูแลทั้งสิ้น 165 คน

ในบทบาทนี้เป็นหนึ่งความภาคภูมิใจของเรา จากที่เคยเป็น
ผู้รับทุกวันนี้เราเป็นสะพานเชื่อมโอกาสให้เพื่อนคนพิการอื่น ๆ
โดยจะลงพื้นที่ไปเยี่ยมบ้านคนพิการและผู้ป่วยติดเตียง เพื่อประเมิน
สภาพความเป็นอยู่และวางแผนช่วยเหลืออย่างตรงจุด เช่น
การปรับปรุงสภาพแวดล้อมในบ้านให้ตอบโจทย์การใช้ชีวิต
ของคนพิการ การประสานขอรับการสนับสนุนรถวีลแชร์ ซึ่งทั้งหมด
เป็นการทำงานเชื่อมโยงข้อมูลกับองค์การบริหารส่วนตำบลท่าสะอาด

“ตื่นต้นทุกครั้ง ที่ต้องเล่าให้คนอื่นฟังว่าวันนี้ชีวิตเรา
เป็นอย่างไร เพราะไม่มีคำไหนจะอธิบายได้ชัดเท่ากับ “เรามีตัวตน
เราได้รับการยอมรับ” เพราะหน่วยงานท้องถิ่นเขาไว้วางใจ
ให้เราช่วยดูแลงานเกี่ยวกับคนพิการในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็น
การสำรวจข้อมูล การดูแลและประเมินสถานการณ์คนพิการ
เพื่อกระจายความช่วยเหลือเข้าสู่ในพื้นที่” นางสาวนกแก้ว กล่าว

นอกจากนั้น การที่ได้เข้ามาเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่องร่วมกับชมรมเพื่อคนพิการจังหวัดเลย และการหนุนเสริมจาก กสศ. เป็นประตูสู่โอกาสที่สำคัญของชีวิตทำให้ได้รับรางวัล “คนพิการต้นแบบจังหวัดเลย” ซึ่งนางสาวนกแก้ว เล่าว่า หัวใจสำคัญก็คือ “การประกอบอาชีพและทักษะชีวิต” โดยในปัจจุบันสามารถหารายได้ด้วยทักษะและศักยภาพของตนเองเฉลี่ยเดือนละ 13,000 บาท ซึ่งมาจากการจ้างงานตามมาตรา 35 และมีรายได้เสริมจากการรับหน้าที่เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ รวมถึงรายได้จากการขายสมุนไพรที่ปลูกเอง ควบคู่ไปกับการเพาะต้นอ่อนทานตะวันขาย

“ในวันที่เราเข้มแข็งก็อยากกระจายโอกาสเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้คนพิการอื่น ๆ ในพื้นที่ จากเดิมที่เราจะต้องทำไม้กวาดพลาสติกส่งให้โรงงานเดือนละ 50 ด้าม ได้ค่าจ้างด้ามละ 100 บาท เราก็นำงานส่วนนี้ไปกระจายให้กับคนพิการที่เป็นสมาชิกของชมรมเพื่อคนพิการ จังหวัดเลยที่อยู่ที่บ้านและอยากมีรายได้ โดยนำความรู้ตามสายพานอาชีพมาประยุกต์ใช้ ใครถนัดส่วนตัดไม้ทำด้ามก็ทำ ใครถนัดถักไม้กวาดก็ทำ เราก็แบ่งค่าจ้างให้กับคนที่รับงานแต่ละส่วนไป แม้เงินจะไม่มากแต่ก็เป็นจุดเริ่มต้น เป็นรายได้เสริมให้เขาได้เก็บออม”

ในตอนท้าย นางสาวนกแก้ว เล่าว่า ในชีวิตนี้ยังมี **บทบาทที่ดี** คือการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพราะหน้าที่ที่ได้รับในวันนี้ มาพร้อมกับความไว้วางใจและความรับผิดชอบ ดังนั้น เราจึงต้องพร้อมเรียนรู้ตลอดเวลา การดูแลคนพิการไม่ว่าจะเรื่องสิทธิหรือการส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการแต่ละคนไม่เหมือนกัน ในแต่ละปีมีคนพิการรูปแบบใหม่ ๆ เข้ามาเสมอ เราจึงต้องหมั่นเติมเต็มความรู้อยู่ตลอดเวลา เพื่อจะได้ส่งต่อโอกาสให้คนอื่นได้อย่างมีคุณภาพ

จาก “ผู้รับ” ในวันนั้น กลายเป็น “ผู้ให้” ในวันนี้ รู้สึกว่าชีวิตมีคุณค่า จากคนที่ไม่ค่อยมีคนรู้จัก ไม่มีใครสนใจ วันนี้เราเป็นที่พึ่งให้กับเพื่อนคนพิการคนอื่น ๆ ได้

ชักชวนชวนร่วมสร้างนิเวศการเรียนรู้ เพื่อทุกคน(พิการ)ไม่มีใครถูกทิ้งไว้ข้างหลัง

การบูรณาการการทำงานร่วมกันในการส่งเสริมให้คนพิการ
เข้าถึงการศึกษาที่ยืดหยุ่น และการเรียนรู้ตลอดชีวิต
ถือเป็นหมุดหมายสำคัญที่กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)
พยายามเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมขบวน
ส่งเสริมการศึกษาเพื่อทุกคนร่วมกัน

ความจริงที่ปฏิเสธไม่ได้ในชีวิตของคนพิการ คือ การมีข้อจำกัดในเรื่องของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง หากดูจากสถิติข้อมูลคนพิการทั่วประเทศที่มีการขึ้นทะเบียนไว้ (ณ วันที่ 31 กรกฎาคม 2569) ของกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (พก.) มีจำนวนคนพิการ 2,313,227 คน คิดเป็นร้อยละ 3.50 ของประชากรไทยพบว่า มีคนพิการทุกประเภทที่ไม่ได้รับการศึกษาจำนวน 432,316 คน ส่วนคนพิการที่ได้รับการศึกษาสูงสุดเพียงระดับประถมศึกษา จำนวน 1,466,098 คน หากคิดรวมกันประเทศไทยจะมีคนพิการที่มีข้อจำกัดเรื่องการศึกษาประมาณ 1.8 ล้านคน และมีคนพิการที่อยู่ในช่วงรอยต่อของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องประมาณ 4 แสนคน¹² ดังนั้นประเด็นสำคัญเร่งด่วนที่ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกันจึงเป็นการสร้าง Learning Ecosystem นิเวศการเรียนรู้เพื่อทุกคน เพื่อให้เกิดการบูรณาการการทำงานร่วมกันในการส่งเสริมให้คนพิการเข้าถึงการศึกษาที่ยืดหยุ่น และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นหมุดหมายสำคัญที่กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) พยายามเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมขบวนส่งเสริมการศึกษาเพื่อทุกคนร่วมกัน

¹²<https://dep.go.th/images/uploads/files/Dashboard072569.pdf> (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ)

FIND: เชื่อมรัฐต่างหน่วยงาน ช่วยคนพิการได้มากขึ้น

ที่ผ่านมา กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (พก.) และ กสศ. มีการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องในการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand Zero Dropout Plus (TZD+) โดยเชื่อมโยงข้อมูลรายบุคคล และประสานความร่วมมือกันในเรื่องการเรียนรู้ของคนพิการ มุ่งแก้ไข ปัญหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา และส่งเสริมให้เด็กทุกคน เข้าถึงโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม โดยล่าสุดได้มีการหารือ แนวทางการพัฒนากลไกความร่วมมือในการดูแลช่วยเหลือเด็ก และเยาวชนที่มีความพิการหรือมีแนวโน้มพิการเพื่อป้องกันการหลุดจากระบบการศึกษา โดยครอบคลุมการวางระบบการทำงานร่วมกัน ทั้งในส่วนกลางและระดับพื้นที่ การเชื่อมโยงกระบวนการส่งต่อการ ประเมินและคัดกรองเด็กที่มีแนวโน้มพิการ ตลอดจนการส่งเสริม การเข้าถึงสิทธิ สวัสดิการ และบริการทางการศึกษาที่เหมาะสม อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตและโอกาสทางการศึกษา ของเด็กพิการอย่างทั่วถึง¹³

นอกจากนั้น พก. ยังได้บูรณาการการทำงานร่วมกับภาคเอกชน ในการพัฒนาทักษะอาชีพที่หลากหลาย ควบคู่กับการพัฒนา ทักษะชีวิต ตลอดจนประสานความร่วมมือกับเครือข่ายหน่วยงาน ทางการศึกษาภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งในเรื่องการปรับปรุงหลักสูตร

และการนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้ ซึ่งอยู่ระหว่างการพัฒนา แพลตฟอร์มที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของคนพิการ และในด้านการส่งเสริม การเรียนรู้และการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการ พม. ได้ร่วมมือกับ มหาวิทยาลัยหลายแห่ง เช่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในการดำเนินงาน ศูนย์สนับสนุนนักศึกษาพิการ (DSS Center) เพื่อจัดอุปสรรค ด้านการเรียนรู้ รวมถึงวางแผนคิดที่จะต่อยอดจากฐานทุน การทำงานร่วมกับหน่วยงานเครือข่ายในพื้นที่ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น กสศ. สสส. และ สกร. ในด้านการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน (Community Learning Center) สำหรับคนพิการด้วยเช่นกัน โดยหนึ่งในภารกิจที่ พก. ขับเคลื่อนกับเครือข่ายในพื้นที่มาตลอด คือ หากมีการรวมกลุ่มคนพิการตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป สามารถ ประสานขอสนับสนุนครูผู้สอนจาก สกร. ในพื้นที่ได้ทันที¹⁴

¹³<https://www.facebook.com/dep.go.th/posts/พก-เข้าร่วมประชุมหารือแนวทางการบูรณาการการทำงานระหว่าง-สศค-และ-กสศ-เพื่อขับเคลื่อน/1352658907057787/>

¹⁴เวทีเสวนาการขับเคลื่อนเชิงนโยบายเรื่อง “ปิดช่องว่าง เชื่อมรอยต่อ: ยกระดับทุนมนุษย์ไทยสู่โลกแห่งการเรียนรู้ใหม่” วันที่ 11-12 ธันวาคม 2569 ณ อาคารอิมแพ็ค ฟอรั่ม เมืองทองธานี

LEARN: สนับสนุนเด็กพิการและเด็กพิเศษ เข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียม

ภารกิจร่วมที่สำคัญของประเทศคือ ทำให้ “เด็กทุกคน” ได้รับสิทธิ สวัสดิการ ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม การปล่อยให้เด็กหลุดออกจากระบบการศึกษาไม่เพียงเป็นการสูญเสียโอกาสของเด็กคนหนึ่ง แต่ยังเป็นการสูญเสียโอกาสของประเทศในระยะยาว การแก้ไขปัญหาคือเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาจึงต้องสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น โดยเชื่อมโยงข้อมูลและความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อให้เด็กและเยาวชนทุกคนได้รับโอกาสในการพัฒนาตามศักยภาพในแบบของตนเอง

การส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาสำหรับนักเรียนพิการและนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เป็นหนึ่งในประเด็นสำคัญที่หลายภาคส่วนยังต้องหารือแนวทางการขับเคลื่อนงานร่วมกัน ดังเช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (สศศ.) และ กสศ. ได้ให้ความสำคัญกับการหารือแนวทางการทำงานเกี่ยวกับการเพิ่มโอกาสการเข้าถึงทางการศึกษา การศึกษาต่อในสายอาชีพ/อาชีวศึกษาสำหรับนักเรียนพิการ รวมไปถึงแนวทางการพัฒนาครูและสถานศึกษา ในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ การวิจัยและพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพครูและสถานศึกษา ตลอดจนการจัดการศึกษา

ที่ยืดหยุ่นที่สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล Thailand Zero Dropout Plus (TZD+) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งให้ความสำคัญกับแนวทางการดำเนินงานด้านการส่งเสริมความเสมอภาคทางการศึกษา การลดความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา การสนับสนุนค่าใช้จ่ายรายหัวสำหรับนักเรียนพิการและนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ตลอดจนการบูรณาการข้อมูลและการช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเปราะบาง เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายด้านการศึกษาของรัฐบาลอีกด้วย¹⁵

ล่าสุด สศศ. ซึ่งกำกับดูแลศูนย์การศึกษาพิเศษทั่วประเทศ ได้บูรณาการความร่วมมือกับ กสศ. ขับเคลื่อนโครงการพัฒนารูปแบบการดูแล ช่วยเหลือ และจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ โดยร่วมกันกำหนดแนวทางการดำเนินงานและคัดเลือกพื้นที่นำร่องที่มีความพร้อมในการขับเคลื่อนโครงการ โดยเน้นการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งด้านการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention) และการติดตามดูแลเด็กและเยาวชนที่อยู่ในนอกระบบการศึกษา หรือเสี่ยงหลุดออกจากระบบ ให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม รวมถึงการวางกลไกการทำงานร่วมกันในระดับพื้นที่ เพื่อให้การดำเนินโครงการเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม และสอดคล้องกับนโยบายการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในระยะยาว¹⁶

¹⁵<https://www.facebook.com/obec.pr/posts/สพฐ-จับมือ-กสศ-วางแผนทางสนับสนุนเด็กพิการเด็กพิเศษ-เข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียม/1468843175275513/>

¹⁶<https://www.facebook.com/PRSEB2016/posts/pfbid02XpbvxCIHyRWzLQY5Em7DttNYJurdDVzywsugB81B6Lq1Mqo3xNP2wd9EM4UYnxWl?mibextid=LQQJ4d&rdid=zRTqEp8Q5G82yRdi#> (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ)

แต่ในความเป็นจริงการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะสำหรับเด็กพิการและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ อาจต้องอาศัยระบบนิเวศการเรียนรู้ที่สอดคล้องเหมาะสม ยืดหยุ่น และตอบโจทย์ชีวิตจริงได้ ดังเช่นบทบาทของ “ศูนย์การเรียนรู้ปัญญาฟาร์มสุข จังหวัดสมุทรสงคราม” ซึ่งเป็นสถานศึกษาทางเลือกที่จัดตั้งขึ้นตามความในมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยมูลนิธิปัญญาปลูกฟาร์มสุข ที่ส่งเสริมประสบการณ์การจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นให้กับเด็กพิเศษและครอบครัวประมาณ 4 ปี ร่วมกับการหนุนเสริมจาก กสศ. และการสนับสนุนจากภาคเอกชน เช่น บริษัท ไฮโน โลจิสติกส์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ที่ยกระดับการทำงานจากเครือข่ายชมรมผู้ปกครองคนพิการทางสติปัญญา จังหวัดสมุทรสาคร สู่การรวมตัวขับเคลื่อนงานภายใต้กลุ่มปัญญาปลูกฟาร์มสุข และก้าวสู่การเป็นมูลนิธิ ในปัจจุบันโดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริม และสนับสนุนด้านการศึกษา พร้อมทั้งเปิดพื้นที่เรียนรู้เพื่อต่อยอดทักษะอาชีพให้กับผู้ปกครอง ผู้ดูแลหรือครอบครัวของเด็กพิการ เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

โดย นางสาวพิมพ์ใจ พันวินิต ประธานกรรมการมูลนิธิปัญญาปลูกฟาร์มสุข และผู้อำนวยการศูนย์การเรียนรู้ปัญญาฟาร์มสุข กล่าวว่า การออกแบบกระบวนการเรียนรู้สำหรับเด็กพิเศษ ต้องมองทั้งครอบครัวเป็นหน่วยของการเรียนรู้ โดยเชื่อว่าหากผู้ปกครองได้รับการพัฒนาและมีความเข้าใจในการเรียนรู้ของลูก พวกเขาจะกลายเป็น “ผู้อำนวยการเรียนรู้” คนสำคัญที่สุดของลูก ๆ คนพิเศษ แนวคิดดังกล่าวจึงถูกพัฒนา เป็น “Home-based Learning” ที่เชื่อมโยงการเรียนรู้สู่บ้านกลายเป็น “ห้องเรียนพ่อแม่” ผ่าน “กระบวนการ Family Coach” เพื่อให้ผู้ปกครองเรียนรู้

วิธีส่งเสริมลูกอย่างเหมาะสม ก่อนจะต่อยอดไปสู่ “Family Learning Creator” ที่เปิดโอกาสให้แต่ละครอบครัวร่วมออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้จากบริบทและศักยภาพของตนเอง ซึ่งเป็นหนึ่งในกระบวนการเรียนรู้ของศูนย์การเรียนรู้ปัญญาฟาร์มสุขในปัจจุบัน

ดังนั้น “หลักสูตรของศูนย์การเรียนรู้ปัญญาฟาร์มสุข” จึงถูกออกแบบให้ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ และผู้เรียนที่ต้องการรูปแบบการศึกษาที่ยืดหยุ่น อายุระหว่าง 7 – 15 ปี ได้รับการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียน ครอบครัว และชุมชน มากกว่าการแยกวิชาออกจากการใช้ชีวิต โดยแบ่งเป็น 2 พื้นที่เรียนรู้หลัก ได้แก่ “พื้นที่เตรียมความพร้อมและพัฒนาศักยภาพผู้เรียน” ที่มุ่งส่งเสริมพัฒนาการด้านการรับรู้ การสื่อสาร การเคลื่อนไหว การบูรณาการประสาทสัมผัส และทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็กแต่ละคน และ “พื้นที่เรียนรู้เพื่อการใช้ชีวิตและการประกอบอาชีพ” ซึ่งเชื่อมโยงวิชาชีพ ชีวิต วิชาความรู้ และวิชาชีพเข้าด้วยกัน ผ่านการลงมือปฏิบัติจริงในบริบทของชุมชน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง และค้นพบศักยภาพของตนเอง โดยกระบวนการเรียนรู้ใน 2 พื้นที่ถูกขับเคลื่อนผ่าน 3 วิชาหลัก คือ วิชาชีพ ชีวิต วิชาการ และวิชาชีพ

นางสาวพิมพ์ใจ ย้ำว่า “ก่อนจะสอนเด็ก” เราต้องเริ่มจากการเรียนรู้ไปพร้อมกับพ่อแม่ผู้ปกครอง ดังนั้น ผู้ปกครองของผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษทุกคนต้องได้รับการโค้ชและปรับมุมมองให้เห็นความสำคัญของการศึกษา เพราะเมื่อครอบครัวเข้าใจลูกอย่างแท้จริง บ้านก็จะกลายเป็นห้องเรียนที่ดีที่สุดของเด็กด้วยเช่นกัน

“เราต้องเริ่มจากคำถามว่าเด็กคนนี้เรียนรู้ได้อย่างไร เพราะเด็กแต่ละคนมีจังหวะและวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน กระบวนการเรียนรู้ไม่ได้ถูกกำหนดด้วยมาตรฐานเดียว แต่ใช้การประเมินรายบุคคล (IEP) เพื่อออกแบบเป้าหมาย วิธีการเรียนรู้ และการประเมินผลให้สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน เปรียบเสมือนการ “ตัดเสื้อ” ที่ต้องพอดีกับผู้สวมใส่ ไม่ใช่การบังคับให้ทุกคนใส่เสื้อขนาดเดียวกัน”

อีกหนึ่งแนวคิดสำคัญของศูนย์การเรียนรู้ปัญญาfarmสุข คือ **Learn and Earn** ที่มองว่า “การเรียนรู้” และ “การมีรายได้” จำเป็นต้องเดินไปพร้อมกัน เพราะหลายครอบครัว โดยเฉพาะครอบครัวเด็กพิเศษ หากผู้ปกครองไม่มีอาชีพหรือรายได้ที่มั่นคง ก็ยากที่เด็กจะได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้ จึงไม่ใช่เพียงการเตรียมความพร้อมสำหรับอนาคต แต่เป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิตของทั้งครอบครัว

ทั้งนี้ ศูนย์การเรียนรู้ปัญญาfarmสุข มุ่งเน้นการจัดการศึกษา ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้แผน IEP (Individualized Education Program) เป็นเครื่องมือหลักในการขับเคลื่อน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและข้อจำกัดของเด็กพิเศษเป็นรายบุคคล อย่างแท้จริง ผ่านแผนการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เพื่อเปิดพื้นที่ให้เด็กพิเศษได้เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยผลักดันให้เกิดการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาพิเศษ และการเปิดพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กพิเศษไปสู่คณะกรรมการการสวัสดิการสังคม สภาผู้แทนราษฎร เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนา ให้เกิดพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษทั่วประเทศต่อไปในอนาคต

GROW: "ความพิเศษ" คือพลัง ในการพัฒนาทักษะอาชีพสู่การพึ่งพาตนเอง

ในวันที่เด็กพิการและเด็กพิเศษเติบโตขึ้น การศึกษา อาชีพ และทักษะในการเอาตัวรอด ยังคงเป็นโจทย์ท้าทาย ดังนั้น เพื่อปิดช่องว่างการศึกษาที่เชื่อมโยงถึงตลาดแรงงาน กสศ. ได้เห็นภาพพัฒนาระบบการศึกษาสายอาชีพที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษเข้าถึงทักษะที่ใช้ได้จริง พร้อมก้าวสู่การมีงานทำหลังจบการศึกษา ผ่านโครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูงสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งดำเนินงานต่อเนื่องเป็นปีที่ 7 โดยการหนุนเสริมสถานศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) จากทุกสังกัด ทั้งภาครัฐ และเอกชน เพื่อพัฒนาต้นแบบการจัดการศึกษาที่ตอบโจทย์ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ และเสริมทักษะที่นำไปสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ควบคู่ไปกับการสนับสนุนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ เช่น พิจารณาการเคลื่อนไหว สถิติปัญหา ทางกายได้อิน และอื่น ๆ ที่สนใจศึกษาต่อสายอาชีพ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ซึ่งเป็นทุนสำหรับเรียน 2 ปี

รองศาสตราจารย์ ดร.ชนิศา ตันติเฉลิม หัวหน้าโครงการหนุนเสริมวิชาการโครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง สำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ และรองคณบดีคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กล่าวว่า โครงการนี้ช่วยพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่ครอบคลุมรอบด้านและสร้างความร่วมมือกับหลายภาคส่วน ทำให้ผู้เรียนมีทักษะใช้ได้จริง และช่วยลดช่องว่างระหว่างการศึกษาและตลาดแรงงาน ขณะที่ปัจจุบันผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษเพียง 1 ใน 3 เท่านั้นที่เข้าถึงการศึกษา และมากถึงร้อยละ 59 ในวัยแรงงานยังไม่มีงานทำ จึงจำเป็นต้องมีโครงการที่เชื่อมการเรียนรู้กับการมีงานทำอย่างเป็นระบบ¹⁷

แนวคิดในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ต้องมองว่าเด็กเหล่านี้มีศักยภาพไม่ต่างจากเด็กทั่วไป เพียงแต่พวกเขาขาดโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและสวัสดิการต่าง ๆ อย่างเท่าเทียม ซึ่งทีมหนุนเสริมเริ่มต้นจากการดูแลใน 3 ส่วนหลักคือ

- 1 เรื่องชีวิตความเป็นอยู่ การปรับตัว
- 2 เรื่องการศึกษา การเรียนรู้ การปรับเนื้อหาวิชา
- 3 โอกาสในการมีงานทำ

¹⁷<https://www.eef.or.th/news-191125/>

ซึ่งตลอดการหนุนเสริมที่ผ่านมาเกิดคำถามว่า “เมื่อคนพิการเรียนจบแล้ว ถึงแม้เขาจะเรียนสายอาชีพ แต่เรียนจบแล้วไปไหน” นี่คือโจทย์หลัก ๆ ว่าการศึกษาต้องผลักดันผู้เรียนสู่การมีเงินเดือน มีอาชีพที่สร้างรายได้ ทำอย่างไรคนพิการที่เรียนจบ ปวช. ปวส. หรือปริญญาตรี สามารถเข้าสู่กระบวนการทำงานหรือสร้างอาชีพ เป็นพลเมืองที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคมจริง ๆ ภายใต้อำนาจ “เปลี่ยนความพิเศษเป็นพลัง”

รองศาสตราจารย์ ดร.ชนิศา กล่าวเพิ่มเติมว่า ตลอดปีการศึกษา 2563-2569 โครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง สำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ มีนักศึกษาทุนสะสม 797 คน ผ่านสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการในหลายพื้นที่ของประเทศ ครอบคลุมทั้งวิทยาลัยสารพัดช่าง วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยการอาชีพ วิทยาลัยอาชีวศึกษา และวิทยาลัยเทคโนโลยี ที่มีความพร้อมในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนกลุ่มนี้ โดยพบว่านักศึกษาที่จบการศึกษา 4 รุ่น มีอัตราการมีงานทำสูงถึงร้อยละ 85.32 แต่ด้วยข้อจำกัดด้านความพิการ ก็ยังพบสถิติเรื่องความไม่มั่นคงในเรื่องการมีงานทำ แต่ที่แน่ ๆ คือเขาเข้มแข็งและมีศักดิ์ศรีมากขึ้น เพราะเมื่อผ่านระบบการศึกษา สถาบันอาชีวศึกษาจะให้โจทย์บางอย่าง กับเขาได้ทดลองคิด ทดลองทำ ซึ่งถือว่าเป็นโอกาสที่ดี ทั้งนี้ ผลจากการดำเนินโครงการส่งผลให้วิทยาลัยอาชีวศึกษาหลายแห่งเริ่มเปิดรับเด็กและเยาวชนพิการ

เข้าศึกษาต่อ ซึ่งเป็นแรงบันดาลใจให้กับวิทยาลัยในพื้นที่อื่นมากขึ้น ขณะเดียวกันเครือข่ายภาคเอกชนและสถานประกอบการหลายแห่งให้ความร่วมมือในการเปิดรับคนพิการ เข้ามาทำงานเพิ่มขึ้น อาทิ Central Restaurants Group (CRG), Café Amazon for Chance โดยบริษัท สานพลัง วิสาหกิจเพื่อสังคม จำกัด, บริษัท สยามมิชลิน จำกัด หรือ บริษัท เบทาโกร จำกัด (มหาชน) เป็นต้น โดยเป็นการทำงานร่วมกับภาครัฐกิจและหน่วยงานรัฐในพื้นที่ ถือเป็นการทำงานร่วมกับภาคธุรกิจและหน่วยงานรัฐในพื้นที่ ถือเป็นการทำงานร่วมกับภาคธุรกิจและหน่วยงานรัฐในพื้นที่ ถือเป็นการทำงานร่วมกับภาคธุรกิจและหน่วยงานรัฐในพื้นที่

ทั้งนี้ โครงการฯ ดังกล่าว เป็นกลไกสำคัญในการขยายโอกาสทางการศึกษาสายอาชีพให้แก่ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ พร้อมการสนับสนุนสวัสดิการที่เหมาะสม โดยใช้ “การศึกษา” เป็นคานาจับสำคัญในการแก้ปัญหาความยากจนข้ามรุ่น และสร้างเส้นทางอาชีพที่มั่นคงให้แก่ผู้เรียน ซึ่ง กสศ. มีเป้าหมายสนับสนุนให้ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษสามารถเรียนต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และมีทักษะพร้อมต่อการทำงานทันทีหลังจบการศึกษา ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตและเสริมกำลังแรงงานของประเทศต่อไปในอนาคต

¹⁸<https://thepotential.org/social-issues/dr-chanisa/>

WORK: คนพิการกับโอกาสในการทำงานที่ยั่งยืน

โครงการ Café Amazon for Chance บริษัท สานพลังวิสาหกิจเพื่อสังคม จำกัด หนึ่งในสถานประกอบการภาคเอกชนที่เข้าร่วมโครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง สำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ กสศ. กล่าวว่า ร้าน Café Amazon for Chance กว่า 400 สาขา มีการจ้างงานคนพิการ ผู้สูงอายุ รวมถึงกลุ่มคนผู้มีความแตกต่างหลากหลายทุกประเภทมากกว่า 400 อัตรา ซึ่งได้รับผลตอบรับที่ดีจากผู้ใช้บริการ และกลายเป็นจุดเริ่มต้นของการขยายความร่วมมือกับหลายฝ่ายในการสร้างงาน สร้างอาชีพสำหรับผู้ต้องการโอกาสในสังคม ทั้งในเชิงปริมาณ และการวางแผนทางที่ยั่งยืนระยะยาว โดยกลุ่มเป้าหมายสำคัญคือ การจ้างงานคนพิการทางการได้ยิน คนพิการทางด้านการร่างกายและบุคคลออทิสติก ตลอดจนผู้สูงอายุ และผู้ก้าวพลาด ฯลฯ ซึ่งจะมีการจัดอบรมและฝึกฝนให้คนพิการทางการได้ยินสามารถเรียนรู้และฝึกปฏิบัติการเป็นบาร์ิสต้าตามมาตรฐานร้าน Café Amazon¹⁹

ทั้งนี้ กระบวนการฝึกฝนพนักงานของร้าน Café Amazon for Chance ถือเป็นส่วนหนึ่งของนิเวศการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นเพื่อทุกคน โดยมีการค้นหาความต้องการของคนพิการทางการได้ยิน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายใหญ่ ซึ่งพบว่ามีความสามารถเหมือนกับคนทั่วไป แต่แตกต่างในเรื่องการได้ยินและการสื่อสาร การอ่าน และการเขียนที่ไม่เหมือนคนปกติ และการใช้ภาษามือต่างจากภาษาที่ใช้สื่อสารทั่วไป จึงได้มีการเปลี่ยนวิธีการสอนใหม่โดยออกแบบกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับพนักงานที่พิการทางการได้ยิน พร้อมทั้งมีการออกแบบปรับปรุงพื้นที่ และติดตั้งสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน โดยจัดทำระบบอุปกรณ์ช่วยเหลือต่าง ๆ อาทิ เครื่องขยายเสียง

หรือระบบเรียกคิว เพื่อส่งเสริมการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น พร้อมจัดฝึกอบรมพนักงานทุกคนให้มีประสิทธิภาพทัดเทียมกัน เพื่อสินค้าและบริการที่ได้มาตรฐาน

สำหรับเป้าหมายสำคัญที่ Café Amazon ร่วมมือกับสถาบันอาชีวศึกษา จัดการศึกษาระบบทวิภาคีในโครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง สำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ เพื่อส่งเสริมเยาวชนพิการที่มีศักยภาพ แต่ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาสให้ได้ศึกษาต่อในระดับ ปวส. โดยมุ่งขยายโอกาสการมีงานทำผ่านการ “สร้างความร่วมมือ” ระหว่างสถาบันการศึกษาสายอาชีพและภาคธุรกิจเอกชน ในฐานะ Social Partners เพื่อเพิ่มโอกาสให้นักศึกษาทุนฯ ได้เก็บเกี่ยวประสบการณ์จริง และเป็นบันไดต่อยอดสู่การมีงานทำหลังจบการศึกษา อีกทั้งการจัดการศึกษาแบบทวิภาคี ยังจุดประกายให้เกิดการคิดต่อยอดไปถึงการสนับสนุนการศึกษาเพื่อความก้าวหน้าในเส้นทางอาชีพ โดยสำหรับพนักงานที่ทำงานที่นี้ระยะเวลาหนึ่ง จะสามารถนำประสบการณ์ไปเทียบวุฒิการศึกษา และนำไปประกาศนียบัตรไปใช้ศึกษาต่อ หรือใช้เพื่อปรับตำแหน่งงานตามคุณวุฒิ เนื่องจากโครงการ Café Amazon for Chance มีความตั้งใจดำเนินการเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างโอกาสที่แท้จริง จึงพร้อมสนับสนุนให้คนที่เข้ามาร่วมงานมีโอกาสเติบโตในเส้นทางของตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องทำงานกับ Amazon ซึ่งในอนาคตหากพนักงานเหล่านั้นมีประสบการณ์ก็สามารถก้าวไปสู่การเป็นผู้ประกอบการได้ ทั้งยังสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผนและบริหารธุรกิจ โดยที่ Café Amazon พร้อมให้คำปรึกษา แนะนำจนเป็นผู้ประกอบการหน้าใหม่ที่สามารถเติบโตได้บนเส้นทางสายธุรกิจ²⁰ ซึ่งเป็นแนวทางสู่การสร้างนิเวศการเรียนรู้เพื่อทุกคนอย่างแท้จริง

¹⁹<https://thaipublica.org/2025/12/or-cafe-amazon-for-chance/>

²⁰<https://www.eef.or.th/article-230124/>

BELONG: จาก "รอ ขอ หวัง" สู่วิถีที่เลือกได้อย่างมีศักดิ์ศรี

หากพูดถึง “คนพิการ” ภาพจำของสังคมส่วนหนึ่งอาจยังผูกติดอยู่กับการเป็นผู้รับความช่วยเหลือ ผู้ที่ต้องได้รับการดูแล หรือคนที่มีข้อจำกัด จนไม่สามารถทำงานบางอย่างได้เหมือนคนทั่วไป แต่ตลอดระยะเวลา 6 ปีของการทำงานกับคนพิการของ **นางมะโนลา พึ่งอำนาจ ชมรมเพื่อคนพิการจังหวัดเลย** กลับมองเห็นภาพที่ต่างออกไป เพราะภายใต้ข้อจำกัดทางร่างกาย สติปัญญา หรือการเรียนรู้ คนพิการแต่ละคนต่างมีความสนใจ ความถนัด และศักยภาพ เพียงแต่หลายครั้งยังขาด “โอกาส” ที่จะได้ทดลอง ค้นหา และพัฒนาสิ่งเหล่านั้นไปสู่การทำงานจริง โดยเฉพาะเมื่อก้าวเข้าสู่ “วัยแรงงาน” อย่างมีคุณภาพและมีศักดิ์ศรี

สิ่งสำคัญจึงไม่ใช่เพียงว่า จะฝึกอาชีพอะไรให้คนพิการ หรือจะหาตำแหน่งงานใตมารองรับ แต่คือจะสร้างเส้นทางอย่างไรให้คนพิการคนหนึ่งได้ค้นพบว่าตัวเองทำอะไรได้ แล้วพัฒนาสิ่งนั้นเป็นทักษะ และเชื่อมต่อไปสู่งานที่สร้างรายได้ เหมาะกับข้อจำกัดในชีวิต นี่คือนสิ่งที่ชมรมเพื่อคนพิการจังหวัดเลยร่วมกับกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ค่อย ๆ เรียนรู้และพัฒนา มาตลอด 6 ปี จากการสร้างทักษะอาชีพและลดรายจ่ายในครัวเรือน ขยายผลไปสู่การค้นหายุทธศาสตร์รายบุคคล ระบบพี่เลี้ยง

การเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่งาน การเชื่อมต่อการทำงานตามมาตรา 35 ในพื้นที่ทำงานจริงอย่าง “โรงเฟอร์นิเจอร์ไม้เมืองเลย” โดยทั้งหมดอยู่ภายใต้คำถามเดียวกันว่า จะอย่างไรให้ “การเรียนรู้” เดินทางไปถึง “การมีงานทำ” และทำให้คนพิการสามารถพึ่งพาตัวเอง มีทางเลือก และมีพื้นที่ยืนอยู่ในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรีและเท่าเทียม

สำหรับกระบวนการทำงานของชมรมเพื่อคนพิการจังหวัดเลย ไม่ได้เริ่มที่ “งาน” แต่เริ่มที่ “การรู้จักคน” ก่อนเสมอ นางมะโนลา เล่าถึงสิ่งที่เรียกว่าแนวคิด “รอ ขอ หวัง” คือกับดักทางความคิดที่คนพิการและครอบครัวมักติดอยู่ แต่เมื่อได้ก้าวออกมาทำกิจกรรมร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นการทำเกษตรอินทรีย์ การทำบัญชี หรือการตลาด สิ่งที่เกิดขึ้นไม่ได้มีเพียงผักที่ออกงาม หรือรายได้ที่เพิ่มขึ้นเท่านั้น แต่เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับ “ตัวตน” คนพิการที่เคยเก็บตัวอยู่ในบ้าน เริ่มมีความมั่นใจออกมาพบปะผู้คน และที่สำคัญที่สุดคือ พวกเขาเริ่มเห็นว่าตัวเอง “ทำอะไรได้”

นางมะโนลา เล่าว่า หัวใจสำคัญของการทำงานนี้ คือการไม่ให้ความพิการเป็น “จุดตัดสิน” แต่ให้เป็น “เงื่อนไข” ที่ต้องหาวิธีจัดการ ประสพการณ์จากการทำงานกับคนพิการหลากหลายประเภท ตั้งแต่ผู้พิการทางร่างกาย ไปจนถึงเด็กออทิสติก และผู้มีความบกพร่องทางสติปัญญา พบว่า แม้จะอยู่ในประเภทความพิการเดียวกัน คนพิการแต่ละคนก็ยังสามารถเรียนรู้วิธีเรียนรู้ และเงื่อนไขชีวิตแตกต่างกัน ดังนั้นการพัฒนาจึงไม่สามารถใช้หลักสูตรหรือวิธีเดียวกับทุกคนได้ แต่ต้องมองเป็นรายบุคคล

ทั้งความพิการ ความสนใจ ความถนัด ครอบครัว และสภาพแวดล้อมรอบตัว เพื่อออกแบบการเรียนรู้และเส้นทางสู่งานที่เหมาะสมกับแต่ละคน ชมรมฯ จึงใช้แนวคิด Universal Design เข้ามาปรับสภาพแวดล้อม พัฒนาอุปกรณ์เพื่อช่วยลดข้อจำกัดในการทำงาน คำถามที่ชมรมฯ ใช้ในการทำงานจึงไม่ใช่ “จะจ้างคนพิการทำอะไรดี” แต่คือการเปิดพื้นที่ให้คนพิการได้ถามตัวเองว่า “ฉันทำอะไรได้บ้าง และฉันอยากทำอะไร”

การเดินทางจากคนที่ยังไม่รู้ว่าตัวเองทำอะไรได้ไปสู่การเป็น “คนทำงาน” ไม่ได้เกิดขึ้นจากการอบรมอาชีพเพียงครั้งเดียว แต่ต้องอาศัยเวลา การทดลอง และคนที่คอยเดินไปด้วยกัน จึงทำให้เกิด “ระบบพี่เลี้ยง” หรือ “เพื่อนช่วยเพื่อน” โดยมีทั้งผู้ปกครองและคนพิการที่เคยผ่านกระบวนการพัฒนามาแล้ว ก่อนเติมทักษะ Upskill และ Reskill ตามความถนัด เพื่อพัฒนาไปสู่การเป็น “Job Coach”

“บางคนถนัดการทำเกษตร บางคนทำขนม บางคนมีประสบการณ์ด้านการปรับพฤติกรรม บทบาทของพี่เลี้ยงจึงไม่ใช่เพียง “สอนให้ทำอาชีพเป็น” แต่ช่วยมองต่อว่าคนคนนี้มีศักยภาพตรงไหน ต้องเติมทักษะอะไร ต้องปรับเงื่อนไขใด และงานแบบใด จึงเหมาะกับชีวิตของเขา และสิ่งที่น่าสนใจคือคนที่ครั้งหนึ่งเคยเป็น “ผู้ร่วมเรียนรู้” ยังสามารถย้อนกลับมาเป็นพี่เลี้ยง ถ่ายทอดความรู้ หรือแกนนำในพื้นที่ จากคนที่เคยรอให้ใครสร้างโอกาสให้ จึงเริ่มกลายเป็นคนที่สร้างโอกาสให้ผู้อื่น”

เมื่อค้นพบศักยภาพและมีความพร้อม ขั้นตอนต่อไปคือการเชื่อมการเรียนรู้ไปสู่ “การทำงานจริง” หนึ่งในกลไกที่ชมรมฯ ใช้คือ “การจ้างงานคนพิการตามมาตรา 35” โดยก่อนจะไปถึงการสนับสนุนหรือการจ้างงาน คนพิการจะได้ทดลองทำและวิเคราะห์ตัวเองว่าอาชีพแบบใดเหมาะกับตน ทั้งจากความถนัด แรงงานในครอบครัว และทรัพยากรที่มีอยู่ ก่อนดูว่าสิ่งที่อยากทำนั้นสามารถพัฒนาเป็นงานที่สร้างรายได้จริงได้หรือไม่

ปัจจุบัน นางมะโนลาให้ข้อมูลว่า มีการเชื่อมต่อการจ้างงานคนพิการประมาณ 80 อัตราต่อปี ทั้งการทำงานกับหน่วยงานในพื้นที่ เช่น อบต. รพ.สต. โรงเรียน ผ่านรูปแบบ 1. การประกอบอาชีพรายบุคคล 2. การรวมกลุ่มทำงาน แต่สิ่งที่ตัวเลขนี้สะท้อนไม่ใช่เพียงจำนวนคนที่ “ได้งาน” แต่คือการค้นพบว่า “การมีงานทำ” ไม่จำเป็นต้องมีรูปแบบเดียว เพราะบางคนพร้อมทำงานในองค์กร บางคนเหมาะกับเกษตรผสมผสาน ปลูกผัก เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ บางคนถนัดงานไม้ งานอาหาร หรือรวมตัวกับเพื่อนเพื่อสร้างธุรกิจร่วมกัน

“โจทย์จึงไม่ใช่การพยายามพาคนพิการทุกคนเข้าไปอยู่ในตำแหน่งงานแบบเดียวกัน แต่คือการจับคู่ “คน” กับ “งาน” ให้สัมพันธ์กับความสามารถ ข้อจำกัด ความสนใจ และชีวิตจริงของแต่ละคน เพราะงานที่มีศักดิ์ศรีไม่ได้หมายถึงการมีชื่ออยู่ในระบบการจ้างงาน แต่คือ การที่คนคนหนึ่งได้ใช้ความสามารถ มีรายได้ มีทางเลือก และรู้ว่าสิ่งที่ตัวเองทำมีคุณค่าต่อผู้อื่น”

ตลอดเส้นทางการทำงาน ชมรมเพื่อคนพิการจังหวัดเลยก็ค่อย ๆ เติบโตจากชมรมเล็ก ๆ สู่การเป็น “ศูนย์เรียนรู้และพื้นที่กลางสำหรับคนพิการ” ที่เปิดให้คนพิการเข้ามาค้นหาความสนใจ ทดลอง และพัฒนาทักษะอาชีพผ่านการลงมือทำจริง ทั้งงานไม้ การทำเกษตร เลี้ยงปลา ทำขนม และเบเกอรี่ ตลอดจนการทดลองขายสินค้าและให้บริการผ่านหน้าร้าน จนได้ขึ้นทะเบียนเป็นศูนย์บริการคนพิการทั่วไป และยังทำหน้าที่เชื่อมต่อเครือข่ายด้านการเรียนรู้ อาชีพ และการจ้างงานให้กับคนพิการในพื้นที่ ซึ่งตัวอย่างที่สะท้อนภาพความสำเร็จนี้ได้ชัดเจนที่สุด คือ “โรงเฟอร์นิเจอร์ไม้เมืองเลย” จากจุดเริ่มต้นของการผลิต “เตียงกายอุปกรณ์” จากภูมิปัญญาช่างในชุมชนมาพัฒนาเป็นเตียงสำหรับคนพิการ เพื่อช่วยเหลือผู้ป่วยติดเตียงในชุมชนสู่การต่อยอดเป็นโรงงานเฟอร์นิเจอร์มาตรฐาน ที่บริษัท โรงพยาบาลบำรุงราษฎร์ จำกัด (มหาชน) สนับสนุนการจ้างงานคนพิการ ขณะที่เครือข่ายภาคส่วนต่าง ๆ

เข้ามาช่วยเติมเต็มทั้งองค์ความรู้ เครื่องมือ และการพัฒนาธุรกิจ จากเตียงกายอุปกรณ์ งานค่อย ๆ ขยายไปสู่เฟอร์นิเจอร์และผลิตภัณฑ์ไม้ประเภทต่าง ๆ โรงเฟอร์นิเจอร์แห่งนี้จึงไม่ใช่แค่สถานที่ผลิตสินค้า แต่เป็น “นิเวศการเรียนรู้” ที่พิสูจน์ว่าคนพิการสามารถทำได้มากกว่าการรอรับความช่วยเหลือ แต่พวกเขาคือ ผู้สร้างนวัตกรรม ผู้ผลิตงานฝีมือ และผู้ส่งต่อความรู้ให้คนในชุมชนได้

อย่างไรก็ตาม โจทย์ใหญ่ที่ขมขื่น กำลังเร่งแก้ไข คือ การทลายกำแพงเรื่อง “วุฒิการศึกษา” ที่มักเป็นอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดแรงงาน ทางชมรมฯ จึงได้พัฒนาหลักสูตรศูนย์การเรียนรู้ ตามมาตรา 12 ร่วมกับศูนย์การเรียนรู้ราชภัฏวิทยาลัย จังหวัดหนองบัวลำภู พร้อมทั้งเชื่อมโยงกับสถาบันอาชีวศึกษาในจังหวัด เพื่อสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank) ซึ่งเป็นก้าวสำคัญที่จะเปลี่ยนผ่านคนพิการ จาก “คนมีทักษะ” ไปสู่ “คนที่มีใบเบิกทางในระบบแรงงาน” อย่างเป็นทางการ

หากย้อนกลับไปยังภาพจำ “รอ ขอ หวัง” วันนี้สิ่งที่เปลี่ยนไป จึงไม่ได้มีเพียงรายได้ คนที่เคยอยู่แต่ในบ้านเริ่มออกมาพบปะผู้คน คนที่เคยเป็นผู้ร่วมเรียนรู้กลายเป็นพี่เลี้ยง คนที่เคยรับความช่วยเหลือ กลายเป็นคนทำงาน ผู้ผลิต และผู้ถ่ายทอดความรู้ บางคนเข้าสู่การจ้างงาน ขณะที่บางคนกำลังสร้างโอกาสให้เพื่อนคนพิการคนอื่น

นางมะโนลาสรูปบทเรียนจากการเดินทางไว้ว่า “ตลอด 6 ปีที่ผ่านมา เราได้ Learn ว่าการพัฒนาคนพิการต้องมากกว่าการสร้างอาชีพ ต้องสร้างพื้นที่ให้พวกเขาได้แสดงศักยภาพ และมีคุณค่าในสังคม วันนี้เราต้องการ Unlock ความเชื่อที่ว่าคนพิการเป็นเพียงผู้ได้รับความช่วยเหลือ สู่การเป็น “ผู้นำการเรียนรู้รุ่นใหม่” ที่สร้างโอกาส สร้างอาชีพ พัฒนาชุมชน และถ่ายทอดการเรียนรู้ให้ผู้อื่นด้วยตนเอง”

เพราะท้ายที่สุด “ศักดิ์ศรี” อาจไม่ได้เกิดจากการที่สังคมมอบความสงสารหรือความช่วยเหลือให้ใครคนหนึ่ง แต่เกิดจากการที่คนคนหนึ่งมีสิทธิเลือก มีโอกาสเรียนรู้ได้ใช้ความสามารถ มีงานทำ สร้างรายได้ พึ่งพาตัวเอง และเป็นผู้สร้างคุณค่าให้ผู้อื่นโดยไม่จำเป็นต้องถูกมองว่าเป็น “คนพิการที่เก่ง” หรือ “คนพิการที่น่าสงสาร” และไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ตัวเองมากกว่าคนอื่น เพียงเพราะร่างกายหรือการเรียนรู้แตกต่างออกไป แต่สามารถเป็นเพียงคนทำงานคนหนึ่ง ผู้ร่วมเรียนรู้คนหนึ่ง สมาชิกชุมชนคนหนึ่ง และมีพื้นที่ของตัวเองในสังคมอย่างเท่าเทียม

กสศ.กับภารกิจเชื่อมเส้นทาง ร่วมสร้างนิเวศการเรียนรู้เพื่อทุกคน

การศึกษาและการเรียนรู้ไม่ควรถูกจำกัดด้วยวัย สถานะ
ความพิการ หรือรูปแบบของการศึกษา เพราะในความเป็นจริงแล้ว
"ทุกคนเรียนรู้ได้ และทุกคนควรมีโอกาสไปถึงศักยภาพของตนเอง"
เพียงแต่เส้นทางการเรียนรู้ของแต่ละคนอาจแตกต่างกันออกไป

สำหรับเด็กและเยาวชนที่มีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ สังคม หรือมีความต้องการพิเศษ ความท้าทายจึงไม่ได้อยู่เพียงการ “เข้าเรียน” แต่คือการมีระบบที่มองเห็นชีวิตของผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งการศึกษา ครอบครัวยุทธศาสตร์ สุขภาพ อาชีพ และรายได้ เพื่อให้การเรียนรู้สามารถเชื่อมต่อไปสู่คุณภาพชีวิตและอนาคตที่พวกเขาเลือกได้

เรื่องราวต่อไปนี้จึงไม่ใช่เพียงเรื่องของการจัดการศึกษา แต่เป็นเรื่องของการออกแบบ “ระบบนิเวศแห่งความร่วมมือ” ที่ทำให้เส้นทางการเรียนรู้ไม่ขาดช่วง และทำให้ความแตกต่างของแต่ละคนไม่กลายเป็นข้อจำกัด หากแต่เป็นจุดตั้งต้นของการออกแบบโอกาสที่เหมาะสม เพื่อให้ทุกคนสามารถเรียนรู้ เติบโต มีทักษะ มีอาชีพ และเดินต่อไปบนเส้นทางชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรี

นางสาวธนวิธิดา วงศ์ประสงค์ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนานวัตกรรมเพื่อสร้างโอกาสการเรียนรู้ กสศ. กล่าวว่า โอกาสทางการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนทุกกลุ่ม และพื้นที่เรียนรู้ที่แท้จริงต้องสามารถสร้างจินตนาการให้แก่เด็กและเยาวชนได้

โดยที่ผ่านมา กสศ. มีการทำงานกับเด็ก เยาวชน และประชาชนที่ยากลำบากในทุกมิติ ทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม และอื่น ๆ ซึ่งพบว่ายังมีช่องว่างของโอกาสทางการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ จึงเป็นที่มาของการที่ กสศ. ร่วมมือกับภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนงานด้านการเรียนรู้ของคนพิการเนื่องจากมองเห็นการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาและคุณภาพการเรียนรู้ที่ดีของกลุ่มเด็กและเยาวชนพิการและเด็กพิเศษ ที่ไม่ใช่แค่การทำงานเชิงนโยบายเพียงอย่างเดียว เพราะเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นได้จริงต้องเริ่มต้นจากการมีส่วนร่วมในพื้นที่ รวมถึงความร่วมมือจากหน่วยงานทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และสถานประกอบการในพื้นที่

ดังเช่นตัวอย่างการขับเคลื่อนงานของ กสศ. ในโครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูง สำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งเป็นทุนเรียนฟรีสำหรับเด็กที่จบมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 หรือเทียบเท่า ที่อยากเรียนต่อสายอาชีพ แต่การเรียนฟรีที่วุ่นวายไม่ใช่แค่การช่วยเหลือค่าเทอม แต่มีการเสริมค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการใช้ชีวิต ซึ่งเป็นการออกแบบระบบที่ไม่ใช่แค่เรื่องเงินอุดหนุนเท่านั้น แต่เป็นการสร้างระบบที่สามารถสร้างกำลังคนคุณภาพและมีเส้นทางให้เยาวชนเดินต่อในสายอาชีพ เพื่อให้เขาหลุดพ้นจากความยากจน²¹ โดยร่วมมือกับสถานศึกษา ภาคเอกชน และสถานประกอบการ เพื่อเชื่อมต่อการเรียนรู้เข้ากับกลไกการทำงาน และโอกาสในการประกอบอาชีพ

นางสาวธนวิธิดา กล่าวว่า ผู้เรียนกลุ่มนี้มีความตั้งใจสูงและสามารถพัฒนาได้ หากได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสม โดยความสำเร็จส่วนใหญ่เกิดจากครูและผู้บริหารที่ช่วยบ่มเพาะศักยภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง โดยพบว่าร้อยละ 85.32 ของผู้เรียนมีงานทำ มีรายได้เฉลี่ยประมาณ 10,000 บาท สูงสุด 16,000 บาท และมีเส้นทางอาชีพที่หลากหลาย ทั้งการทำงานในบริษัทเอกชน งานอิสระ งานด้านไอที และงานของครอบครัว สะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนทุกคนมีศักยภาพ เพียงแต่ศักยภาพนั้นอาจปรากฏอยู่บน “ความพิเศษของตนเอง”²²

เมื่อ "การเรียนรู้" กว้างกว่า "การศึกษา"

นอกจากการพัฒนาการเรียนรู้สำหรับเด็กและเยาวชนแล้ว กสศ. ยังขับเคลื่อนโครงการส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับประชากรวัยแรงงานนอกระบบและครัวเรือนที่มีแนวโน้มกลายเป็นครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น โดยมีภาคีหน่วยจัดการเรียนรู้ในพื้นที่ต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทสำคัญ ซึ่งหน่วยจัดการเรียนรู้เหล่านี้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา แต่เปิดพื้นที่ให้คนในชุมชนที่มีศักยภาพ สามารถก้าวขึ้นมาเป็นหน่วยจัดการเรียนรู้เพื่อสนับสนุนกลุ่มเปราะบางในพื้นที่ของตนเอง

แนวทางดังกล่าวสะท้อนมุมมองของ กสศ. ที่ให้ความหมายกับคำว่า “การเรียนรู้” กว้างกว่าคำว่า “การศึกษา” โดยมีโจทย์สำคัญประการหนึ่งคือ การทำงานกับพ่อแม่ของเด็กในครัวเรือนยากจนที่ไม่ได้มองผ่านกรอบของการสงเคราะห์เพียงอย่างเดียว แต่เป็นการสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้และนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปต่อยอดสู่การสร้างรายได้และอาชีพ โดยเฉพาะสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ การเรียนรู้จึงต้อง “ไม่แยกส่วน” เพราะการเรียนรู้ไม่ได้เป็นเรื่องของเด็กเพียงคนเดียว แต่ต้องดำเนินควบคู่ไปกับครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวมีความรู้ มีทักษะในการประกอบอาชีพ และสามารถมีรายได้ไปพร้อมกัน

จากพื้นที่เรียนรู้ สู่ "เมืองแห่งการเรียนรู้"

อีกหนึ่งแนวคิดที่ กสศ. ต้องการชวนภาคีเครือข่ายมาร่วมกันขับเคลื่อน คือ “เมืองแห่งการเรียนรู้” ซึ่งหมายถึงการเปิดประตูรั้วของการเรียนรู้ออกไป ทำให้คนทุกคนในทุกช่วงวัยสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้

แนวคิดนี้อาจเริ่มต้นจากกลุ่มคนที่ต้องการโอกาสมากที่สุดก่อน เช่น ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ แล้วจึงขยายไปสู่คนทุกกลุ่มในสังคม เพื่อร่วมกันสร้าง “นิเวศการเรียนรู้เพื่อทุกคน”

²¹<https://www.eef.or.th/article-290126/>

²²<https://www.eef.or.th/news-191125/>

ทั้งนี้ การสร้างนิเวศดังกล่าวจำเป็นต้องนำไปสู่รูปแบบการเรียนรู้ใหม่ที่สอดคล้องกับสถานการณ์และบริบทของแต่ละพื้นที่ เพื่อให้เด็ก เยาวชน และครอบครัวของผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้จริง โดยไม่ถูกแยกออกจากกัน โดยเฉพาะในระดับนโยบาย จำเป็นต้องมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันอย่างแท้จริง เพราะครอบครัวของผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษไม่ได้ต้องการเพียง “การศึกษา” แต่ต้องการการศึกษาที่สามารถตอบโจทย์ชีวิตในมิติอื่น ๆ ด้วย ทั้งด้านเศรษฐกิจ และสุขภาพ เช่น มิติสุขภาพ เด็กกลุ่มนี้ต้องการผู้ดูแลที่ไม่ได้หมายถึง เพียงพ่อแม่ แต่หมายถึงผู้ดูแลที่มีความเชี่ยวชาญ สามารถให้คำปรึกษา และเป็นคู่คิดกับครอบครัวได้ ขณะเดียวกัน ผู้เชี่ยวชาญเหล่านั้นไม่ควรเป็นเพียงบุคลากรจากภายนอก แต่ระบบการดูแลควรมีฐานอยู่ที่ระดับครอบครัวอย่างแท้จริง

นางสาวธันว์ธิดา กล่าวเพิ่มเติมถึงแนวคิดเรื่อง “**อาสาศัมครการศึกษา**” ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับ อสม. แต่ทำหน้าที่ดูแลเรื่องการเรียนรู้ในระดับครอบครัว โดยเข้าไปเยี่ยมบ้านและติดตามดูแลอย่างใกล้ชิดในหลากหลายมิติ ทั้งการศึกษา เศรษฐกิจ และสุขภาพ ซึ่งแนวคิดนี้ไม่เพียงเป็นการเพิ่มกลไกในการดูแลเด็กและเยาวชนเท่านั้น แต่ยังเป็นความพยายามที่จะสร้าง “**จินตภาพใหม่ของการเรียนรู้**” ให้เกิดขึ้นกับทั้งเด็ก เยาวชน และครอบครัว ซึ่งการเปลี่ยนแปลงอาจเริ่มต้นจากจุดเล็ก ๆ ในพื้นที่ ก่อนจะค่อย ๆ ขยายออกไปเป็นภาพใหญ่ของระบบการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกันมากขึ้น

“การทำงานนี้คงทำเพียงแค่นักการศึกษาไม่ได้ เพราะมีโจทย์หลากหลายด้านที่ต้องอาศัยพลังของการทำงานที่สำคัญอย่างยิ่ง เพื่อทำให้ทรัพยากรที่มีอยู่เกิดเป็นพลังใหม่ขึ้นมา รวมทั้งเส้นทางการเรียนรู้สำหรับเด็กและเยาวชนพิการจะต้องไม่ยุติเพียงแค่ประถมศึกษาอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน แต่ต้องขยายโอกาสไปสู่ภาคีเครือข่ายร่วมจัดการศึกษาภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งในและนอกพื้นที่

เพื่อพาพวกเขาเหล่านี้ไปสู่การมีวุฒิการศึกษาและทักษะ ที่จะทำให้ประตูชีวิตเปิด เพราะการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องจะมีความหมาย มากที่สุด และมีเส้นทางชีวิตที่จะสามารถเดินต่อไป ไม่ยุติแค่เพียงช่วงใดช่วงหนึ่งของชีวิตเท่านั้น”

ในท้ายที่สุด ไม่มีหน่วยงานใดทำให้คนพิการเข้าถึงการเรียนรู้ได้เพียงลำพัง การเรียนรู้ของคนพิการเกิดขึ้นได้จาก “**ระบบนิเวศแห่งความร่วมมือ**” ตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน โรงเรียน นายจ้าง หน่วยจัดการเรียนรู้ ภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรคนพิการ สื่อ สังคม เพราะทุกฝ่ายคือ “**หุ้นส่วนการเรียนรู้**” ที่มีส่วนร่วมในการสร้าง “**ระบบนิเวศ**” ให้เกิดการเชื่อมโยงกันอย่างแท้จริง เพื่อให้คนพิการเข้าถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยแนวทางดังกล่าว สอดคล้องกับบทบาทของ กสศ. ในฐานะ “**Platform Builder**” ที่ทำหน้าที่เชื่อมคน เชื่อมองค์ความรู้ เชื่อมทรัพยากร และเชื่อมโอกาสของแต่ละภาคส่วนให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีพลัง

ท้ายที่สุด เป้าหมายของการสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ไม่ใช่เพียงการทำให้คนพิการ “**ได้เรียน**” แต่คือการทำให้พวกเขาเรียนรู้ได้ต่อเนื่อง พัฒนาศักยภาพได้ มีทักษะ มีอาชีพ มีรายได้ และสามารถเลือกเส้นทางชีวิตของตนเองได้ การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อทุกภาคส่วนมองเห็นว่า ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างโอกาส และพร้อมก้าวข้ามการทำงานแบบแยกส่วนไปสู่การทำงานที่เชื่อมโยงและเกื้อหนุนกัน

ก้าวต่อไปของ กสศ. จึงไม่ใช่การเดินทางไปเพียงลำพัง แต่คือการชวนทุกภาคส่วนมาร่วมกันสร้างเส้นทางการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องสำหรับทุกคน เพื่อให้ “**ความแตกต่าง**” ไม่กลายเป็นข้อจำกัดของชีวิต และทำให้ “**ทุกคนเรียนรู้ได้**” กลายเป็นความจริงที่เกิดขึ้นได้ในทุกครอบครัว ทุกชุมชน และทุกพื้นที่ของสังคมไทย

ALL MEANS ALL

Learning Ecosystem:

นิเวศการเรียนรู้เพื่อทุกคน

สำนักพัฒนานวัตกรรมเพื่อสร้างโอกาสการเรียนรู้
กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)
เลขที่ 388 อาคารเอส. พี. ชั้น 13 ถนนพหลโยธิน แขวงสามเสนใน
เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร 10400

สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม

0-2079-5475 กด 3

065 9691364

Community@EEF.or.th

Learn to Unlock

Facebook

แผนที่การทำงาน

www.eef.or.th

เรื่องเล่าจากพื้นที่